

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЩА

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 11 (1687)

П'ятниця, 16 березня 2012 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

В СВОЇЙ ХАТИ – ЧУЖА ПРАВДА?

* * *

Світе наш, Кобзарю
нездоланий,
Сонце наше – на усі світи!
Поможи народові в єднанні,
Поможи нам волю зберегти.

Віро наша у хвилини скрути,
Пісне наша, совісте жива!
Ти зумів кайдани тьми розкути,
Вклавши душу у святі слова.

Слово наша, заслана від Бога,
Правдо наша в забутті мети! –
Нелегка, Кобзарю,
в нас дорога,
Поможи нам з неї не зйтися!

Ольга ЯВОРСЬКА,
вчителька

Колись ці березневі дні називалися Шевченківськими і були одним з найбільших свят, на які чекали і яке потім довго гадували. Навіть у бідних сім'ях, де діти вже в березні розгулювали надворі босоніж, бо мали на всіх одні черевики або ж не мали зовсім, у скрині лежало національне вбрання. Свідок тих подій, моя маті, згадує, як заздрила старшій сестрі, котра у все це одягалася і йшла на святкування. Яким воно було років дев'янадцять тому, вже ні у кого розпитати, але то була справжня подія в житті українського села на Сумщині.

Минув час. Марно просила маті, щоб я придбала їй Шевченкового

«Кобзаря» – його не було у продажу, хоч я працювала у книжковому видавництві «Таврія» і ніби мала більший доступ до книг. До речі, ні під час моєї роботи (а це 12 років), ні раніше, скільки пам'яті, там не було видано жодного Тарасового рядка, хоча понад чверть позицій у планах видавництва відводилося під україномовну літературу. Та «правнучки погані» визначили: не користуються попитом. Хоча ні для кого не секрет, що попит породжується пропозицією, а ще – державною позицією.

Сьогодні українська влада (їдеться про найвищий її ешелон) не забуває про давні українські святині.

Те, що Президент Микола Азаров поклав до пам'ятника Шевченкові у Києві квіти, не здивувало – вразило те, як він, завмерши на кілька хвилин, вклонився пам'яті цієї людини, що стала для українців національним символом. Бо до цього «протокол» не зобов'язував, це було, скоріше, душевним поштовхом, хоча Шевченкова мова для Миколи Яновича є непростою проблемою, та й навряд чи було звідки їй закарбуватися в його генетичній пам'яті.

Хотілося б побачити подібний «порух душі» з боку нашої кримської влади, котра діє згідно із традицією, що вже має довгу часову

«бороду»: швиденько кладе до пам'ятника квіти, бажано, заздалегідь, аби не «пересіктися» тут раптом з представниками української громади, і зникає.

Ta хоча всі до таких дій уже давно звикли, але голова Кримської філії Наукового товариства ім. Шевченка Петро Вольвач у своєму виступі біля пам'ятника Кобзарю знову привернув до цього увагу. Можливо, тому, що з'явилися нові причини бути невдоволеними кримськими керманичами.

Українському загалові вони стали відомі з виступу архієпископа УПЦ Київського патріархату Климента, котрий розпочав захід, як і годиться, з молитви. Владика розповів про підступну відмову сімферопольської міської влади відділити землю під спорудження храму Христа Спасителя, яку вже було давно обіцяно, за немалі гроші підготовлено технічну документацію, закладено камінь на місці майбутньої споруди, залишалася, як здавалось, лише остання формальність – одержати державний акт на землю. Тому те, що почув архієпископ у міськвіконкомі, стало для нього справжнім ударом. Міська влада, яка довго відмовляла владиці у прийомі, нарешті, легалізувала свою позицію – на місці омріяного храму нею було вирішено спорудити житловий комплекс на 3000 осіб, а іншої землі в Сімферополі, як було заявлено, просто немає. І ще, як знушили, глава Кримської єпархії УПЦ КП було запропоновано домовлятися з тими, хто, здійснивши самозахоплення, там побудувався: якщо ці люди відмовляться від уже освоєної землі на користь храму, то, так і буде, влада дозволить здійснити цю операцію. А оскільки йдеться про кримських татар, то у міськвіконкомі, виходить, не проти, аби на цьому землі в Сімферополі спалахнула міжнаціональна ворожнеча?

(Продовження на 2-й стор.)

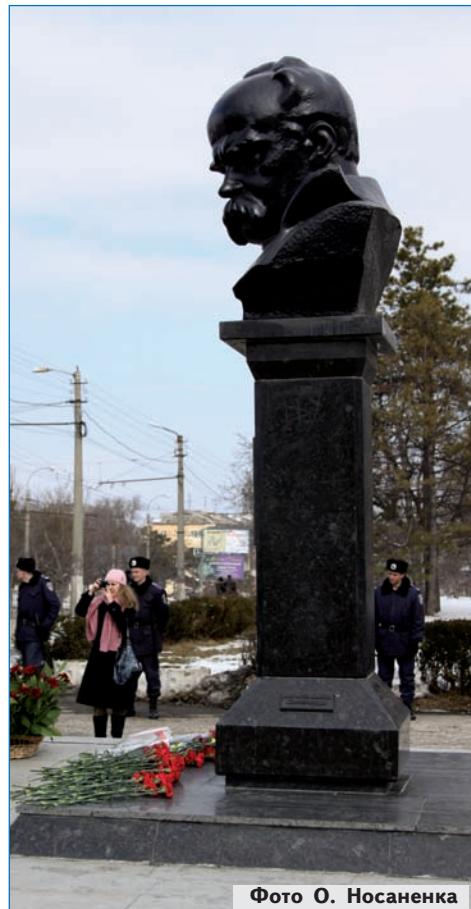

Фото О. Носаненка

ЯК МИ ВІДЗНАЧАЛИ 150-РІЧЧЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КАЗАХСТАНІ

Через два роки, які пройшли дуже швидко, Україна і світ відзначатимуть славне 200-ліття Великого Тараса. А я пригадую, як ми святкували 150-ту річницю з дня народження Тараса Григоровича Шевченка. Це було в Казахстані. Піддавшись на палкі заклики партії і комсомолу іхати освоювати цілину, ми з дружиною та двома синами, одному – три з половиною роки, а другому – 7 місяців, поїхали в Казахстан. Нас направили в районний центр Карабутак Актюбінської області. Дружина стала працювати вихователем у дитсадку, а після закінчення педучилища її призначили завідувачем дитсадка. А я працював у майстерні з ви-

готовленням плакатів на кшталт: «Слава КПСС!», «Партія, ум, честь, совість...» та інші перли. Зарплата була невелика, тому я підробляв у школі і в дитсадку грою на барабані. А через рік, у серпні 1963 року, мене запросив до себе директор школи Султан Досмуратович Досмуратов та й каже: «Слушай, Селиван! (Хтось з малих казашат не зміг правильно виговорити мое «Василь Іванович», а сказав «Селиван» – так за мною закріпилося це прізвисько, та я не ображався, бо це вимовлялось якось жартома, по-доброму). – Пиши заявлення і ми оформимо тебе в школу офіційно. Будешь вести уроки пения и рисования». Я спочатку не

погоджувався, але він мене умовив. А наприкінці року знову директор запрошує мене до себе в кабінет і говорить: «Селиван, виучуй, класний руководитель уехала, перевели в другий район. Седьмий класс без руководителя, бери класс». «Да я же без образования, без опыта, как же...» Он сказав: «Все будет хорошо, будем помогать». А я приїхав лише з довідкою про закінчення 9-го класу вечірньої школи. В цій школі я закінчив 10-й клас, а в 1964 році навіть вступив до Уральського педагогічного університету на заочне відділення факультету «Русский язык и литература». Та провчившись два роки, кинув, бо «дістало» діалектичне та марксист-

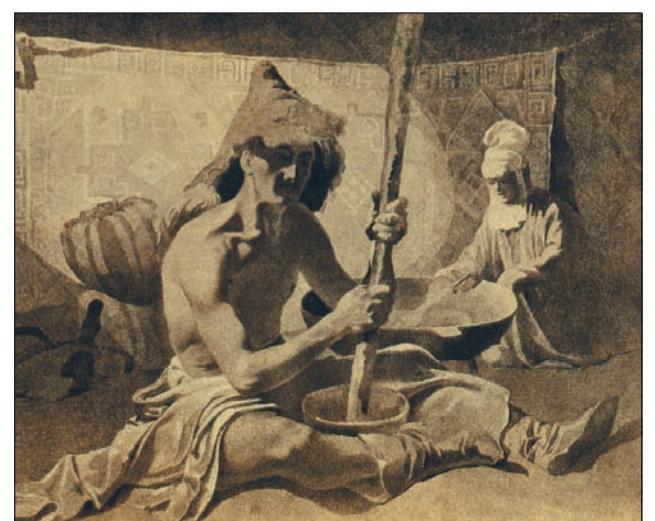
сько-лєнінське вчення, яке я не розумів та й не хотів. А зі спеціальності за два роки не було жодного завдання.

Отже, я став класним керівником 7-го класу. Дітей було близько 30-ти душ: казахи, татари (казанські), башкири, німці, корейці, росіяни, українці та білоруси. І діти, і вчителі ставились до мене доброзичливо, мабуть, директор провів серед них відповідну «виховну» роботу.

Настав 1964 рік. Наприкінці зимових канікул директор проводить педнадраду. Розглянувши всі питання, насамкінець він говорить: «Было расширено бюро райкома. Решили широко отметить 150-летие Тараса Шевченко. Дано поручення всем руководителям учреждений и организаций в своих колLECTIVах провести соответствующие мероприятия

но, отдела культури, а может, из райкома. Так что не подведи. А мы будем помогать!»

(Закінчення на 8-й стор.)

Т. Шевченко. Казахи в юрті. Сепія. 1848-1849 pp.

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та змінення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта»

«БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди підляє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неєуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скороочувати публікації і виправлюти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДК у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniictvo@gmail.com

«МИ ПОВИННІ ПОКАЗАТИ УКРАЇНУ СВІТОВІ ЧЕРЕЗ ШЕВЧЕНКА»

З нагоди 198-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка Президент України Віктор Янукович вшанував пам'ять нашого видатного співітчизника. Глава держави поклав квіти до пам'ятника Великому Кобзареві на його могилі на Чернечій горі в Каневі, повідомляє прес-служба Глави держави.

Президент Віктор Янукович виступив із пропозицією зробити 2014 рік, коли відзначатиметься 200 років з дня народження Тараса Шевченка, роком Шевченка. Про це він сказав минулій п'ятниці у Каневі під час вручення Шевченківських премій.

«Я вініс пропозицію і наполягатиму, щоб ми це свято відзначали рік, і весь рік присвятили Тарасу Григоровичу Шевченку», — сказав Президент.

Сьогодні, зазначив Президент, постать Великого Кобзаря є ще недооціненою в світі. «Тому ми переконані в тому, що двохсотріччя Тараса Шевченка ми повинні відзначати по-особливому», — сказав В. Янукович.

Глава держави наголосив: усі заходи, які плануватимуться на ювілейний Шевченківський рік, повинні бути знаковими, щоб якомога ширше розкрити твори і мистецтво Кобзаря. «Ми повинні показати Україну світові через Шевченка», — підкреслив В. Янукович.

Президент, зокрема, акцентував увагу на важливості розробки комплексної програми презентації постаті Шевченка Україні та світові. Сьогодні, зазначив він, в Україні є понад 100 музеїв Великого Коб-

заря, трохи менше десяти таких закладів діє в інших країнах світу.

«Безумовно, у 2014 році всі вони мають стати послами Шевченкового слова, що відкриватиме світові не лише геніальну постать Кобзаря, але й Україну», — передонаний Глава держави.

У цьому контексті він ще раз наголосив на соціальній відповідальності бізнесу перед культурою — адже завдання такої ваги складно виконати лише за рахунок бюджетних коштів.

«Вже сьогодні мусимо думати про активне залучення до наших планів бізнесу. Я сподіваюсь, вони мене почують», — сказав Президент.

У серпні 1992 року Микола Плав'юк на чолі делегації ДЦ УНР під час урочистого засідання Верховної Ради України передав грамоту ДЦ УНР Президентові України Л. Кравчуку із взаємоузгодженим формулюванням, що проголошена в 1991 році Республіка Україна є правонаступницею Української Народної Республіки.

Історична Правда

Президент України Віктор Янукович висловив співчуття у зв'язку зі смертю відомого політичного і громадського діяча Миколи Плав'юка.

«Глибоко сумую з приводу тяжкої втрати для України — смерті Миколи Плав'юка, відомого політичного і громадського діяча, останнього президента Української Народної Республіки в еміграції. Вічна йому пам'ять», — йдеться у співчутті Глави держави.

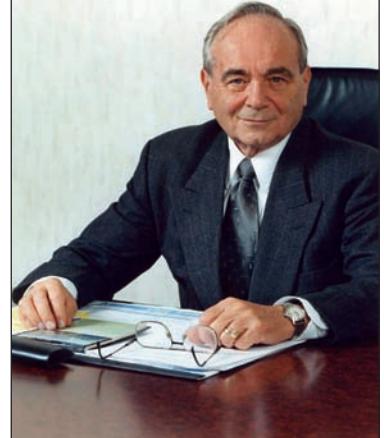
ПОМЕР ОСТАННІЙ ПРЕЗИДЕНТ УНР

10 березня помер голова Проводу українських націоналістів Микола Плав'юк — останній президент УНР у вигнанні, який у 1992 році передав першому президенту незалежної України Леоніду Кравчуку клейноди УНР і грамоту про

правонаступництво.

М. Плав'юк народився в 1925 році на Прикарпатті. Ще в школі приєднався до Організації українських націоналістів (ОУН). З 1946 року — в еміграції, спершу в Німеччині, потім у Канаді. З 1979-го — голова Проводу українських націоналістів. У 1988 році на сесії Державного центру (ДЦ) УНР — легітимного продовжувача уряду Української Народної Республіки — Миколу Плав'юку обрано п'ятим президентом УНР у вигнанні.

У березні 1992 року з ініціативи М. Плав'юка уряд УНР вирішив припинити діяльність еміграційних інституцій УНР і передати повноваження ДЦ УНР владі незалежної України.

КРИМСЬКІ ТАТАРИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ЗАБУДОВИ СТАРИХ МУСУЛЬМАНСЬКИХ КЛАДОВИЩ

У Криму масово забудовуються зруйновані у рідні часи старі мусульманські кладовища — стверджують в духовному управлінні мусульман Криму. За даними кримського Муфтіяту, останнім часом почастішали звернення і скарги мусульман на те, що влада не враховує їхні релігійні почуття, віддаючи колишні кладовища під комерційну забудову. У деяких випадках це призводить до міжконфесійних суперечок, як це нещодавно сталося в Сімферопольському і Ленінському районах автономії.

Імам Ленінського району Рустем Меметов каже, що мусульманська громада регіону обурена веденням будівництва на місці старого мусульманського кладовища в селі Семенівка, що неподалік містечка Щолкіне. За повідомленням порталу «Кримськотатарське питання online», місцева влада віддала під будівництво пансіонату землю колишнього мусульманського цвинтаря, зруйнованого після депортації кримських татар у 1944 році. Під час будівельних

робіт на поверхні виявилися останки похованих там раніше людей, однак це не зупинило будівництво, розповів імам.

«Чиїм би не було це кладовище — християнським чи мусульманським — там лежать наші предки і мусимо шанувати їхню пам'ять. Якщо ми не поважатимемо наших предків, то й на наших кістках завтра збудують залізницю». Рустем Меметов каже, що місцеві жителі перепоховали ці останки і встановили пам'ятний камінь з напи-

лом, що на тому місці було старе кримськотатарське кладовище, однак місцева влада оскаржила ці дії і зобов'язала знести пам'ятник.

Цього року подібна конфліктна ситуація виникла у селі Доброму Сімферопольського району, де місцева сільрада дозволила будівництво православного храму на території старого мусульманського кладовища.

Однак після звернень мусульман Кримська епархія УПЦ відмовилася від запропонованої ділянки. А в 2006 році такий самий конфлікт у Бахчисарай, де на старовинному кладовищі Азізлер збудували ринок, навіть привезли до силового протистояння, кілька людей отримали поранення.

Міністр культури Криму Альона Плакіда, а саме в її відомстві працює відділ

В СВОЇЙ ХАТИ — ЧУЖА ПРАВДА?

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Виклавши ситуацію, власника Климент звернувся до присутніх на зібранні представників кримськотатарського народу, у тому числі заступника голови Меджлісу Рефата Чубарова, які пам'ятають про ту активну підтримку, що її надавала Кримська епархія УПЦ КП, коли йшлося про виділення земельної ділянки під Соборну мечеть Джума-джамі.

І Рефат Чубаров не залишився байдужим до почуто-го. Обіцяючи усіляку можливу допомогу — і депутатську, і громадську, він, однак, пригадав класичне Шевченкове «борітеся — поборете» і зауважив, що ці слова українці (і не тільки вони!) інтерпретують досить своєрідно і борються здебільшого поміж собою — чи не тому так непросто добиватися вирішення насущних життєвих проблем?

Тож справжнім об'єднавчим фактором для присутніх на мітингу стало звернення української громади Криму до Президента України Віктора Януковича, яке зачитав архієпископ Климент. У цьому документі віруючі Кримської епархії УПЦ КП, представники громадських організацій Криму, відомі кримські науковці, журналисти, митці звертають увагу Глави держави — Гаранті Конституції України на те, що «вже п'ятнадцять років поспіль з дні заснування Кримської епархії Української православної церкви Кримського патріархату для будівництва Кафедрального собору «Храм Христа Спасителя» Української православної церкви Кримського патріархату в місті Сімферополі на вулиці Кримській біля НВК «Українська школа-гімназія».

Учасники мітингу одночасно вирішили своїми підписами підтримати це звернення. Тепер слово — за владою: невже ж вона, схиляючи сьогодні, до дати, голову перед генієм Кобзаря, вже завтра забуде Шевченкові слова про те, чия правда має бути у своїй хаті?

Тамара СОЛОВЕЙ

ВІТАЄМО!

Сьогодні, 16 березня, святкує свій день народження заслужений працівник культури Криму, завідувачка літературної частини Кримського академічного українського музично-драматичного театру, наш постійний автор Світлана Антонівна Чолка.

Здоров'я, радості і творчої снаги Вам, шановна Світлана Антонівна, на многій літі!

Творчий портрет С. А. Чолки пропонуємо увазі наших читачів у наступному номері «KC».

ни, однак конфліктні ситуації виникають найчастіше в Криму. Тут місцеві мусульмани, які пережили депортaciю і викорінення будь-яких свідчень існування на півострові Ісламу, особливо гостро реагують на подібні факти. Експерт переконаний, що врегулювати такі ситуації можна лише переговорним процесом і лише таким чином можна уникнути загострення конфліктів у релігійній сфері на півострові.

Заступник Муфтія мусульман Криму адже Айдер Ісмаїлов вважає, що кримська влада, знаючи про наслідки депортациі 1944 року, мала б бути більш чутливою до проблем мусульман. Адже часто під приватизацію чиновники віддають не лише землі колишніх мусульманських кладовищ, але й історичні культові споруди, які це сталося в Бахчисарай з Орта-медресе, збудованим у 1905 році.

Володимир ПРИТУЛА

ПРО ПРАВА СПОЖИВАЧА ТА

6 березня Інспекція з питань захисту прав споживачів у м. Севастополі провела «круглий стіл» на тему: «Захист прав споживачів у структурі діяльності ринків: стан, проблеми, перспективи».

Від проблем на ринках міста, думається, у нашого споживача вже оскома, а от про перспективи довідатися йому було б не зайве. Правда, сам захід мало нагадував «круглий стіл»: пересічний споживач на ньому був представлений хіба що журналістами.

Всесвітній День захисту прав споживача проголошений ООН 15 березня 1962 року. Проте в Україні до 2011 року кошти на перевірку якості товарів, що надходять до споживача, державним бюджетом не передбачалися. Зараз, на думку організаторів «круглого столу», цю важливу справу вдалося зрушити з місця. Цього року на проведення експертизи продукції державним бюджетом передбачено 6 мільйонів гривень, 100 тисяч з них надійуть до Севастополя. Ще 380

тисяч з міського бюджету у рамках Регіональної програми з захисту прав споживача передбачили місцеві депутати. Отже, майже півмільйона гривень, аби тільки ми, споживачі, почувалися захищеними. Й це — на додачу до Закону України «Про захист прав споживачів».

Аналізуючи звернення громадян, головний спеціаліст інспекції Лариса Демшевська відзначила, що люди йдуть нескінченним потоком. Скаржаться, головним чином, на відсутність товарних чеків на товари, куплені на ринках. Відсутність чека ускладнює повернення товарів та стягнення штрафів. Лідерами неякісних товарів минулого року були побутові прилади, мобільні телефони і взуття. Що ж до якості продуктів харчування, то тут взагалі сумно: на креветках і рибі — непомірна товща льоду, в пельменях — мало фаршу, в згущеному молоці — пальмова олія, у сиров'яленій ковбасі — понад 45% жиру, в тушкованій яловичині не

знаходили лише «рогів і копит», все інше було: жир замість м'яса, шерсть тощо. Перелік можна продовжити.

З 19 ринків Севастополя минулого року перевірили 15. Накладені штрафні санкції у розмірі 31 тисячі гривень плюс 7,5 тисяч адміністративних стягнень.

Присутність на заході представників усіх ринків міста вселяє надію, що споживач Севастополя віднині позбудеться, якщо не всіх проблем одразу, то хоч би певної їх частини. До цього йому було не солодко, можу запевнити з власного досвіду.

Відрізок шляху, від зупинки автотранспорту до будинку, в якому я мешкаю, проходить через невеликий ринок. Там можна придбати овочі, фрукти, рибу, м'ясо, яйця, солодощі тощо. На ринку завжди гамірно, між рядами не заасфальтовано, взуття одразу будніться за будь-якої погоди. Якщо я рухаюся з дому, то обхожу те місце стороною. На зворотному ж шляху — навпаки,

Актуально!

УКАЗ ПЕТРА I

ПОВЕРНУТИ ВІРУ В СЕБЕ

Після вивчення досвіду майже всіх європейських країн понад 20 років тому в Україні з'явилася модель такої професії, як соціальна робота. Відкривалися перші відділення соціальної допомоги вдома. Далі почали створювати відділення соціально-побутової адаптації, метою яких було зробити життя літньої людини гідним, насиченим активною діяльністю і радістю, позбавити стареньких від самотності, дефіциту спілкування, задоволити їхні потреби й інтереси.

До основних завдань таких відділень належить організація та проведення комплексу соціально-оздоровчих заходів, психологічної реабілітації, спрямованої на підтримання життєдіяльності і соціальної активності людей похилого віку та інвалідів.

Що ст縟ъ за даними сухими фразами, не розкажеш у двох словах. Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Залізничного району м. Сімферополя

має в своєму складі два відділення, які розташовуються за адресами: вул. Гайдара, 4а; вул. Кржижановського, 22.

Відділення надають своїм підопічним такі види безкоштовних послуг:

- фізіотерапевтичні процедури;
- лікувальна фізкультура, механотерапія (заняття на тренажерах), лікувальний і точковий масаж, різні види гімнастики;
- заняття в групі здоров'я;
- заняття з психологом;
- заняття з культурнізатором, що включають в себе лекційні, музичні, танцювальні програми, організацію урочистих заходів до свят і знаменних дат;
- послуги перукарія;
- гуртки за інтересами та конкретна діяльність тощо.

За рік у відділеннях оздоровлюються понад 500 громадян похилого віку та інвалідів.

Ім надає послуги невеликий штат співробітників, які вкладають всю свою душу в роботу не за особливу винагороду, а тому,

що не можуть інакше. Звичайно, кому не хотілось би, щоб і платня була більшою, або щоб враховувалося, скільки сил і творчості вкладає в виконання своїх обов'язків працівник. А поки нагорода одна — вдячність людей похилого віку, їхні щасливі очі, в яких помітно бажання жити далі. А як же інакше, нинішні люди похилого віку є останніми носіями класичної культури межі XIX-ХХ століть, того «золотого століття», коли понад усе занявалися честь, гідність, вихованість, толерантність. Це ті якості, які дозволяли людям гідно пройти жахи репресій та воєн.

В одній зі статей, опублікованій на сайті Інтернету, я прочитала такі слова:

«Соціальна політика нашої держави сьогодні зорієнтована на реалізацію конституційних прав літніх людей, на соціальний захист. Однією із стратегічних цілей на найближчу перспективу в Україні є не лише суттєве попільшення матеріального становища

та умов життя громадян похилого віку, але й надання їм можливості якомога довше жити повноцінно на користь суспільства».

Дуже хочеться, щоб ці красіві слова ще й підкріплювалися справами. Все, що залежить від нас, ми зробимо і докладемо максимум зусиль, але без підтримки держави нам не обйтися.

Олена БІКОВА,
директор Територіального
центру соціального обслуговування
Залізничного району
м. Сімферополя

БУДЬМО ЗДОРОВІ!

ПЕРЕДРАКОВІ СТАНИ І ФАКТОРИ РИЗИКУ

До передракових станів належать захворювання, які збільшують ризик утворення пухлин. Це хронічні запальні процеси (з атрофією і гіперплазією слизової оболонки), полілопоз, хронічні виразки, міоми, фібрози, кістки.

Рак — це група пухлин, що утворюються тільки із клітин епітеліальної тканини (слизові оболонки, шкіра).

Рак виникає під впливом хімічних речовин, ультрафіолетового опромінення, гормонів, вірусів, радіації. До факторів ризику виникнення онкологічних захворювань належать також: хронічні стреси, негативні емоції, депресії. Стресовим гормоном є кортизол; палінна є причиною близько 30% усіх форм злокісніх пухлин. Найчастіше розвивається рак легенів, гортані, горла, стравоходу. У батьків, які паліть, діти в чотири рази частіше хворють на рак; вживання алкоголю сприяє виникненню раку стравоходу, шлунку, кишковика. Воно збільшує ризик виникнення раку і цирозу печінки; порушення харчування. Понадмірне вживання харчів, що містять велику кількість насичених жирних кислот (сало, жирне м'ясо, вершки, вершкове масло) збільшує ризик виникнення раку кишковика, молочної залози, підшлункової залози, яєчників і прямої кишки. Обмеження жиру у повільному розвиток пухлинного процесу.

До канцерогенів належать: миш'як, азbest, важкі метали, поліхлорвініл. Сильні канцерогени знайдені у вихлопних газах автомобілів. Брак вітамінів посилює дію канцерогенів.

Аборти і сонячне опромінення у великих дозах також можуть привести до злокісного процесу.

Будьте уважні до свого здоров'я, позбавляйтесь від шкідливих звичок. Регулярно проходьте профілактичні огляди!

Юлія ЖИВАЯ,
лікар-методист сімферопольського
міського Центру здоров'я

Нешодавно у Кримському інституті інформаційно-поліграфічних технологій Української академії друкарства МОНМС України відбулася республіканська науково-практична конференція «Інформація і суспільство». В роботі конференції активну участь взяли і члени Кримської філії Наукового товариства ім. Шевченка, дійсний член НТШ, академік УЕАН Петро Вольвач та Андір Щекун.

На тлі деяких доповідей, нашиваних традиційними знафталіненими штампами про «ізвечну рускість Крима», виголошених так званими ученими-істориками, які пройшли вишкіл в ідеологічних підворотнях обкомів партії та райкомів комсомолу, звучали й цілком тверезі голоси щодо об'єктивного і неупередженого вивчення та висвітлення багатої трагічної історії Криму. На необхідності вивчення ролі українського етносу в розвитку економіки, культури та науки Криму наголосив у своїй доповіді дійсний член НТШ Петро Вольвач. Він, зокрема, зазначив, що у політнічному «вулику» історії та культури Криму є щедрі «соті», заповнені за багатовіковій історичний період українським етносом.

Першочерговим завданням українознавства як наукової дисципліни, відродженої титанічними зусиллями академіка Петра Кононенка та керованого ним Національного науково-дослідного інституту українознавства і всеєвітньої історії, у Криму є вивчення, осмислення та об'єктивне висвітлення ролі місця українського етносу на кримських теренах, розпочинаючи від своєї давнини й до сьогодення.

Головні тези, виголошені Петром Вольвачем у доповіді на цій конференції, пропонуємо увазі читачів.

Довготривала імперсько-шовіністична колоніальна політика царської Росії та її спадкоємця — тоталітарного комуністичного режиму СРСР витворили досить живучий й донині міф про споконвічну «русськість Крима», Півдня та Сходу України. Золотоординські та угродінські керманичі Московії (Московського улусу) колонізували підступністю та військовою силою більшу частину території колишньої Київської Русі-України, вкрали не лише правічні українські землі, але й самоназву нашої держави, привласнили культуру та духовні надбання українського народу.

Сьогодні в інформаційному просторі для широкої громадськості існує величезний масив відкритих документальних матеріалів та ціла низка грунтovих досліджень вельми авторитетних авторів. Тож ігнорування їх сучасними істориками, вірніше, людьми, які вважають себе такими, є проявом невігластва або свідченням ідеологічної зазомбованості. А від цього серйозного захворювання потрібно хоч колись позбавитись.

Об'єктивна історія — найкращі ліки від безпам'яття. На наш погляд, саме грунтовні українознавчі дослідження, неупереджений державницький інформаційний простір та донесення інформації до широкої громадськості, особливо для підростаючого покоління, спроможні зробити істотний поступ у руйнації імперських міфів.

Якщо московські царі історію Російської імперії розпочинали зі сходження на трон бояра — Романовичі-Кобил, гучно відсвяткувавши у 1913 році 300-ліття царського родового дому, то нинішні кремлівські можновладці втратилиєві совість та залишки здорового глузду, вже розмахнулися пишно відсвяткувати у 2012 році 1150-ліття заснування Російської держави. У цій безглуді з історичного боку справі великий президент нинішньої Російської Федерації Дмитро Медведев намагається бути схожим на справді великого царя-реформатора Олександра II. Він під оплески цивілізованого світу у 1861 році скасував у Росії кріпосне рабство. А в 1862 році на подів і сміх всієї Європи помпезно відсвяткував сумніве з наукової аргументації перше тисячоліття Російської імперії.

Не меншим безглудям та науковою профанацією є намагання додовіти «русськість Крима» з моменту хрещення у Херсонесі крівського (українського) князя Володимира у 988 році. Адже сьогодні навіть не вельми успішному школярів старших класів української школи добре відомо, що Московський улус Золотої Орди заснований лише у 1277 році ханом Менгу-Тімуром. До цього Крівська Русь уже існувала понад 300 років.

Маємо знати також і про те, що на географічних картах Європи країни з назвою «Росія» до XVIII століття не існувало, її територію називали Московією. А Петров I, який серед московських самодержців першим почав торувати шлях до Європи, довелось витратити чимало казенних коштів та чимало зусиль, аби внести зміни до європейських та світових географічних карт. У протиправний спосіб, використовуючи державний тиск, погро-

питання, захищати малий бізнес та зневажені пенсіонерів.

Чому б у Верховній Раді замість заполітизованого обговорення мовних питань та функціонування «руського язика» не створити відповідні комісії з перевірки правочинності підвищення комунальних тарифів та послуг, злоніжного гендлювання землею, порушення правил забудови у приморській та курортній зонах, корупцією у реконструкції центральних вулиць у м. Сімферополі та при будівництві кримських доріг, діяльності судових та правоохоронних органів? А чому б кримським депутатам не створити комісію з вивчення обґрунтованості «оптимізації» в автономній аграрній науці? Адже після такого реформування провідні галузі кримської економіки — садівництво та зрошуване рослинництво позбавилися наукового су-

савіллям військових та царських чиновників — масово покидали рідну землю. Завойовники, які прийшли на півострів із гаслами захисту християн, невдовзі силоміць виселили із споконвічних місць проживання за межі Криму десятки тисяч християнського люду. У перший рік мілітарної експансії Росії до Криму півострів покинуло кілька сотень тисяч кримських татар. Лише за період та після Кримської війни чисельність кримськотатарського населення у Криму зменшилася на третину. Завершальним і логічним акордом цієї «цивілізаційної місії» завойовників стала масова депортация з Криму всього кримськотатарського народу та інших народів у 1944 році.

Тож сьогодні, говорячи про «русськість Крима», необхідно пам'ятати, у який спосіб і якими засобами

ПОВЕРТАЙМОСЯ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ВИТОКІВ!

Петро Вольвач

УКРАЇНОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ — НАУКОВА БАЗА ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАЙДУЖОСТІ ТА ПОВЕРНЕННЯ ИСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТИ ДЕНАЦІОНАЛІЗОВАНОГО УКРАЇНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ КРИМУ

вона досягалася і забезпечувалася. Нам потрібно хоч у третьому десятиріччі незалежності України розвінчати ще один вельми поширеніший, живучий антиукраїнський і антидержавницький міф про те, що економічні, культурні та духовні зв'язки України з Кримом розпочинаються після 1954 року, тобто після передачі Кримської області зі складу Російської Федерації (РСФСР) до складу України (УРСР).

Міфологія щодо «русськості Крима» та непричестності українського етносу до його історії, культури, науки та економіки стала досить ходячою після проголошення незалежності України. Особливо популярною вона була на початку 90-х років. На її хвилі вирося не лише окремі одіозні вуличні політики і галасливі деструктивні політичні сили, але й сформувалася досить потужна армія агресивно налаштованого до України місцевого чиновництва у владних структурах. Цей період у народі й донині називають «мешковицю». Усвідомлюємо, що цей руйнівний для української державності сепаратистський синдром виник не спонтанно. Кримський сепаратизм, як це сьогодні вже доведено, підігрівався, підживлювався ззовні. Залишенні після розпаду Союзу кадебешники (феесбешники) та агенти впливу у владних структурах зробили свою чорну справу. Лише виважена позиція двох перших президентів, демократичних сил у Верховній Раді та активна позиція української громадськості не дозволили розвитку подій у Криму за придністровським та чеченським варіантами. Мабуть, і затяжна чеченська війна утримала Кремль від відкритого протистояння з Україною. Воно досить чітко проявилось під час спровокованого Росією конфлікту за острів Тузла у Керченській протоці. Тоді деякі гарячі голови з «братьського государства» погрожували Україні навіть атомною зброєю.

Проте міф про «русськості Крима» та «неймовірні утиски» так званого «русськозахисного населення» у Криму відприводжує мусувати і експлуатувати не лише відверто антиукраїнські партійки, «Движення», «Фронти» та «Казачий союз», але й представники влади, які за логікою та чинною Конституцією України, мали б отікуватися державницькими інтересами.

Викликає обурення та подив у кожного громадянина України ініційовані спікером Кримського парламенту В. Константиновим нова антидержавницька, українофобська кампанія щодо вигаданого самим же високим державним чиновником міфічного ущемлення права «руського населення автономії». У такий спосіб кримська влада перед наступними виборами імітує бурхливу діяльність та демонструє намагання виконати свої передвиборні обіцянки. До речі, біло-блакитні забули свої прожекти вже на

другий день після виборів. Але сьогодні вже не так просто вішати передвиборну локшину на вуха свого електорату. Адже нині для потерпаючого від холоду та зліднів кримського виборця та всіх нормальних людей різних національностей більш важливими є інші життєві питання: підвищення тарифів на газ та комуналні послуги, зростання цін на продукти харчування, промислові та будівельні матеріали, злоніжне розбазарювання кримської землі, жахлива корупція, відсутність справедливої судової системи, брудні міста та слизкі тротуари.

Кримчани мають знати, що нинішня влада так і не висловилась щодо непомірно високих цін на російський газ. Заява кримських урядовців про недружне ставлення путінського режиму до «братьного

проводу. Напередодні свого славетного сторіччя ліквідована не лише Кримська дослідна станція садівництва, а й Кримський науковий центр гідротехніки і меліорації. Це при тому, що Крим є провідним садівничим регіоном України, а на півострові зростається близько 400 тис. га землі. Так що поле для захисту інтересів населення у кримських чиновників безмежне.

Було б краще, якби мовні та історичні проблеми у суспільстві вирішувалися досвідченими фахівцями. Будівельного, бізнесового та спортивного досвіду у цій ділкатній справі явно недостатньо.

Міфологізація російської історії відбувається на потребу політичної кон'юнктури та на догоду можновладців. Тому це питання потребує нового переосмислення та глибокого вивчення. Тож поширеній і вельми мусований певними політичними силами міф про споконвічність «русськості Крима» потребує значного корегування.

Це маємо зробити для подолання руйнівного для Української державності сепаратизму, заради гармонізації міжнаціональних взаємин, спокою та злагоди у кримському суспільстві. Від імперсько-шовіністичного дурману маємо рятувати підростаюче покоління, якому випала доля жити у незалежній Українській державі.

Об'єктивна й неупереджена історія своєї Батьківщини, українознавство як навчальна дисципліна у школах — надійні захисники від імперсько-шовіністичної ідеології, інтелектуальної обмеженості та національного чванства. Можливо, під впливом нової інформаційної політики відбудеться істотні зміни в сприйнятті заполітизованого історичного минулого і у так званого «русськозахисного населення». Будемо сподіватися, що врешті-решт повернеться історична пам'ять і у зманкутільних хахлів-малоросів.

Відштовхуючись від етнографічних та літературних матеріалів, які досить тонко фіксують міжетнічні та культурні зв'язки, можна стверджувати, що в українському епосі Крим, кримські татари, турки, кримські, караїми простежуються ще від часів Козаччини. У той час як Московія, московський люд згадуються лише у російському народному епосі з XVIII століття. Цей напрям потребує серйозного дослідівників.

Не менш важливо, з урахуванням нових історичних реалій, поглянути на взаємні українського та кримськотатарського народів, акцентуючи увагу не на протистояннях та взаємопоборюванні, а на культурницькій, господарській та військовій співпраці.

Петро ВОЛЬВАЧ,
голова Кримської філії НТШ,
дійсний член НТШ, академік
УЕАН, заслужений діяч
науки і техніки АР Крим, лауреат
премії ім. Дмитра Нітченка
(Закінчення в наступному номері)

ШКОЛА, ЯКУ ПАМ'ЯТАЮТЬ

Шукаючи потрібну адресу, я звернулася по допомогу до жительки, як виявилось, одного із сусідніх будинків. Відповівши на мое запитання, вона поставила своє: «А скільки в цій школі коштує навчання?» «Зараз довдається», — відповіла їй, навіть гадки не маючи, що сьогодні у нашому такому охочому до грошей світі щось може бути безкоштовним. І це не лише навчання, а ще й дворазове харчування на суму в 17 грн. 30 коп. І хоча м'ясні страви тут лише раз на тиждень, але м'ясо саме таке, яке можна вживати справжнім євреям, воно надходить із Дніпропетровська. Ще раз на тиждень — риба, а по четвергах — віпічка, яку виготовляє Марія Еляївна Лапутіна, какужу, дуже смачна.

А якщо до цього додати, що в колективному підприємстві «Недержавне навчально-виховне об'єднання «Бейс Менахем» налаштується всього десять школярів, на кожного з яких припадає по два вчителя, а «житлові площа» більше, ніж вдома за найкращих умов, цим дітям можна лише позаздрити. В класі тут щонайбільше три учні і навчання схоже на індивідуальне репетиторство. Тож не випадково мені пригадався мій клас у початковій школі, де навчалася сорок одна дитина, а я сиділа за вчительським столом, збоку, бо саме мені не вистачило місця, і відчувала від цього чималий дискомфорт.

То чому ж у розрахованій на 120 осіб школі всього десятеро дітей? Звичайно ж, маленьких євреїв у Сімферополі значно більше, навіть враховуючи, що у змішаних шлюбах єврейкою обов'язково має бути мати, але ж чи можна на благодійницькі внески навчати і годувати стільки малечі, якщо навіть у вчителів зарплата, м'яко кажучи, далеко не регулярується? І хоча цього питання тут торкаються неохоче, але факти кажуть самі за себе: вчителька, яка навчала дітей івриту, цьогоріч відмовилася від вчителювання. Хоча саме її предмет, як і вивчення національних традицій, у даному контексті є дуже важливим, бо

навчатися, скажімо, математиці можна у будь-якій іншій школі. Можливо, саме з фінансуванням пов'язане і те, що вчителі тут переважно пенсійного віку.

Одній із моїх співрозмовниць, Галини Борисівні Воліні, уже йде вісімдесят рік. Але ж на вчителях математики — не воду возити. З іншого боку, вона має 54 роки вчителського стажу і знає, як зробити навчання цікавим, а отже, — і максимально корисним. Для Галини Борисівни головне не гроши, а те, що вона зберігає можливість жити повноцінним життям. І ставлення директора тут до неї, як і до інших літніх колег, турботливе і тепле, їх цінують і шанують, а це буває дорожчим за будь-які гроші. Раніше Галина Борисівна працювала в школі № 40, як і викладачка української мови та літератури, колишня активна дописувачка «Кримської світлиці» Тетяна Юхимівна Погоріла, для

чувався особливо. Пов'язана вона з трагедіями і гоніннями, а ще — недорозумілим ставленням інших народів, через що євреї радо асимільовувалися, змінювали прізвища та імена. Багато хто з них, подібно українцям, не лише змирився з цим, що саме їхня національність є вже підставою для осуду, але й дозволяв собі випади на адресу тих, хто не хотів маскуватися. Тож тепер, коли розпочався рух за національне відродження всіх народів України, равномісному Сімферопольським Йоцхоком Меєром Ліпшицом та його дружиною було створено школу, яка б допомагала народу повернутися до свого національного коріння.

Був час, коли допомоги, що надходила від євреїв з усього світу, було достатньо і на утримання повноцінних класів, і на соціальну допомогу малозабезпеченим. І це за умови, що 90% допомоги мало спрямовувалася на підтримку неєврейського населення. Але це все уже в минулому...

У Ольги Василівни Ярмоленко, яка разом з батьками в трирічному віці переїхала до Криму з рідної Житомирщини, батько, Василь Васильович — українець, патріот, він широ вболіває за українську Україну, передплачую патріотичну україномовну пресу (зокрема, нашу «Кримську світлицю»!).

Лютій цього року для подружжя Ярмоленків був знаковим, бо 18 числа Василю Васильовичу виповнилося 70 років, а 1-го — 50 років подружнього життя цієї пари. А ось для Ольги Василівни цей місяць позначився болем від щойно пережитої трагедії — смерті її сорокаєв'ятирічного чоловіка. Працював він лікарем, травматологом, а за національністю був індусом. Про нього завжди нагадуватиме смагляве обличчя молодшеної доньки Хани, яка по крові є єврейкою лише на чверть, хоча і виховується на єврейських цінностях. І цінності ці того варті: вони навчають любові до свого народу, відповідальності за долю кожного, а також доброму ставленню до усіх

Тетяна Погоріла, Белла Ярмоленко, Галина Воліна, Ольга Ярмоленко

співгromадян, почуттю вдячності за будь-яке добро.

Народ, найчорнішою сторінкою в історії якого став Голокост, не забув тих людей, які приходили йому на допомогу, ризикуючи своїм життям та життям власних родин. Ці люди стали зватися праведниками Світу та праведниками України, залежно від ролі, яку відіграли в порядунку євреїв за воєнних часів. На їхню честь посаджено алею дерев у меморіальному комплексі «Яд вашем» в Єрусалимі. Там побувала і Ольга Ярмоленко, яка пройшла спеціальну підготовку, що надає право їй як викладачеві розповідати дітям про Голокост.

Я стала свідком зустрічі школярів з праведником України Дмитром Омелянюком, котрий не лише повідав дітям історію порятунку двох єврейських чоловіків своїми батьками та посилену в цьому допомогу його, дев'ятирічного хлопця, але й надав матеріали для облаштування «куточка милосердя», які є в школах тих регіонів, де проживають наші праведники. Діти з неприхованим захопленням дивилися на цю вже літню людину у вишиванці, яку одягає Дмитро Степанович на подібні заходи, намагалися дізнатися якомога більше про ті жахливі часи, гортали книги, де йшлося про цю трагедію єврейського народу. Серед ілюстративних матеріалів — і «Кримська світлиця», що єдина з кримської преси не складала газетної площі, аби вшанувати пам'ять безвин-

но загиблих євреїв та нагадати про тих, хто самовіддано рятував своїх єврейських земляків. Бо сьогодні, як ніколи, на жаль, «не в моді» героїзм, подвиг, самопожертва, особливо серед молоді, яку навчає життя орієнтуватися перш за все на особисту вигоду. Зустріч з Дмитром Степановичем дуже схвилювала і маленьку Хану, яка кілька разів потім підходила до нього і дякувала за те, що він з його батьками зробили для її народу.

Після цієї зустрічі, де були присутніми як учні, так і вчителі, Ольга Василівна та Белла Юдівна показали мені школу. Ось дитячі макіонки, підготовлені до 7 лютого. Цього дня святкується Новий рік дерев (усього у євреїв чотири нових роки).

Діти малювали дерева — такі ж різні, якими різними є і ці маленьки люди, з власним баченням і світосприйняттям. Дерева для євреїв — це святе, як і будь-який інший носій життя. А 7-го лютого вони почали проходитися, готуючись до нового річного циклу. На стінах школи можна побачити й зразки національного декоративно-прикладного мистецтва, не притаманні іншим народам.

Свята у євреїв теж свої. На початку березня (цього року у жіночий день) євреї святкують Пурім. Це свято — на честь євреїв Естер, яка врятувала своїх співівчизників від загибелі. Через 10 днів після Нового року (Рош Ашана) євреї відзначають Судний день (Йом Кіпур). За цей проміжок часу треба попросити прощення у всіх, кого, можливо, образив. Але, перепросивши тричі, людина вже звільниться від гріха, який перекладається на того, хто не готовий просити близьньому. На Йом Кіпур люди одягаються в біле і постять, взагалі відмовляючи собі в їжі та воді.

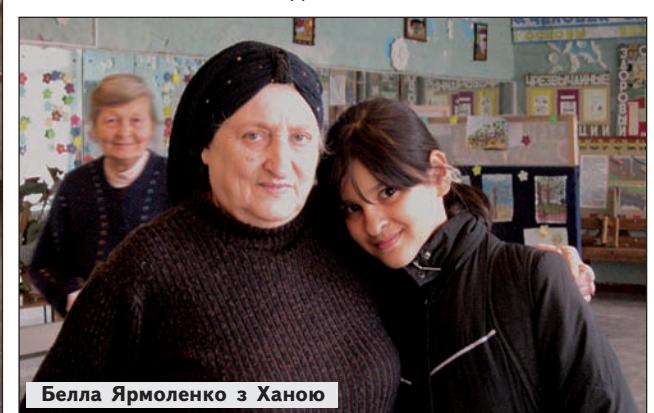
Несподівано для себе у єврейській школі я віднайшла україномовне середовище. Українською розмовляли і Белла Юдівна (що б пак, маючи такого чоловіка!), і Ольга Василівна, і, звичайно ж, Тетяна Юхимівна. А ті, хто її лише «розуміє», теж прекрасно усвідомлюють, що мова ця є державною. Но сам Всешишній наставляє: «Шануй землю, на якій живеш». Тож почувши від хлопчика, що йому українська мова не потрібна, бо він живиме в Ізраїлі, його швидко поставили на місце. А ось внучка Белли Юдівни Олександра, по лінії сина, так не думає: вона навчається в університеті на українського філолога.

Я й раніше була знайома з українськими євреями, людьми миролюбними, які намагаються жити за Господніми настановами, вкладеними в святій книзі Тора. Єдні, що допекло вчителів цієї недержавної школи, — це величезна кількість різноманітних паперів, які вимагає від них держава, аж ніяк не менше, ніж від тих, кого фінансує. Та головним звтом навчально-виховного об'єднання «Бейс Менахем» є успіхи його випускників, які чудово проходять тестування та навчаються потім бюджетним коштом у вищих навчальних закладах. А ті, хто віїжджає до Ізраїлю, ще довго надсилають листи Ользі Василівні з проханням зберегти-таки для інших дітей цю школу, яка значила в їхньому житті дуже багато. Но єврей зобов'язаний опікуватися долею кожного єврея, а якщо має велику душу, то не обмежується і національними рамками. До речі, чи не до цього закликає і Біблія, не зорієнтована на національне самозбереження: «Возлюби ближнього, як самого себе»?

Тамара СОЛОВЕЙ

Дмитро Омелянук з учнями та вчителями

Белла Ярмоленко з Ханою

1922 - 2012

ДЗВОНИ СУМЛІННЯ

У нашому календарі є чимало трагічних сторінок. Сумний і страшний слід у пам'яті поколінь залишив голод, що розпочався в Україні в 1921 році. Його пік припав на 1922 рік.

З того часу минуло дев'яносто років. Уже не залишилося живих свідків голоду — першого, але не останнього в історії українського народу. Події поступово припадають пилом забуття... Але чи маємо моральне право забути про той проклятий рік? Про те, що першим жертвами того рукотворного ліха стали діти, мільйони дітей?

Їм, невинним жертвам, і присвятив автор свою документальну повість-хроніку «Діти наші, діти...» Хай вона буде всім нам, дорослим, нагадуванням і пересторогою — таке ніколи й ніде не повинно більше повторитися!

Чимало вже написано й сказано про ту сумну сторінку з новітньою історією. Але з часом відкриваються все нові й нові факти, і ми знову повертаємося до подій дев'яносто-літньої давнини. Дзвони сумління знову кличуть нас до спогадів і роздумів... Так поступово з'являються з-під пера сторінки ще однієї оповіді. А вночі, у часі безсоння, авторові вчувається передсмертний дитячий крик: «Хліба, дайте шматочок хліба!..» До тебе тягнуться дитячі рученята... Проклятий 1922 рік!.. І ти мимоволі відчуваєш своє безсилля й вину...

* * *

Уже який день у читальному залі Маріупольського краєзнавчого музею гортаю підшивки газети «Приазовська правда» за 1921-1922 роки. Це друкований орган Маріупольського повітового виконкому й повітового комітету КП(б)У. І кожна газетна сторінка обпікає руки, стискає серце. У ті роки ще можна було писати правду, хоч правда та була жахливою. Потім настали роки оніміння... Тепер, дев'яносто років потому, про цю правду можна вже говорити в голос.

Тож запрошую читачів «КС» разом зі мною зробити сумний екскурс у недавню історію. Ми розповімо про лихо, що спіткало лише один повіт. Але то не було винятком. Так у 1922 році було скрізь, по всій Україні.

Нагадаю, що Маріупольський повіт (згодом округ) займав на початку 20-х років чи не третину території нинішньої Донецької області. Тут на той час проживало близько 380 тисяч чоловік.

Щойно закінчилася братобивча громадянська війна. В останній раз Приазов'я було з боями звільнене від військ Врангеля в жовтні 1920 року. Новій владі довелося розпочинати своє соціальне будівництво на руїнах і згарищах. А тут ще й згубна засуха. І не лише вона — показала своє люте обличчя недавно політика військового комунізму, діяльність продзагонів, продрозкладка («продразверстка»).

БЕЗВИХІДЬ

Першосічневий номер повітової газети. Замість новорічного вітання його відкривають рядки: «Повійт, що голодує, потребує швидкої реальної допомоги — 130 000 чоловік, з них 40 000 дітей приречені на загибел, якщо їм не прийти на допомогу».

Ці слова — як своєрідний референ до всього 1922 року. Ця статистика (а йдеться про третину населення повіту) буде повторюватися знову і знову. Лише справи з кожним днем ставатимуть все гіршими.

Тоді ж, у січневі дні, редактор «Приазовської правди» А. Розін поїхав у відрядження по селах маріупольського повіту. І ось 5 січня його перший матеріал «У царстві голоду» з'явився на сторінках газети, наведу лише один абзац.

«Ми звікли говорити, що діти — квіти життя, наші майбутні спадкоємці і т. ін. Потрібо подивитися на цих «майбутніх творців» у годинних місцях, жовті, знесилені, з випуклими вперед животами, з передчасно згаслими очима...

Особливо жахливу картину нам

довелося побачити в селі Темрюк. Заходимо в будинок. У кімнаті з вибитим, заткнутим ганч'ям вікном, сидять хлопчик і дівчинка.

— Де старші?

— У нас немає нікого. Я — старший, — відповідає хлопчина.

— А що ж ви єсте?

Показують «хліб» — кукурудзяні листи, висушені й підсмажені на сковорідці.

— Третій день нічого не їли. У їдалю нас не записали.

Дівчинка вже вся опухла. На обличчя страшно дивитися! Замість зів’я — дві кулі, що роздулися...

Хлопчик скаржиться на те, що йому вже важко ходити і весь час «спати хочеться». Ноги у нього вже опухли, і тепер пухлина підходить до руки... — і так було не лише в цьому селі. Скрізь у селах Приазов'я, розташованих на найкрайніх у світі черноземах, одне і те саме — гинули від голоду діти — наша окараса і сенс нашого життя, і ні сліз, ні надії, безвихід.

Віддамо належне мужності редактора газети. Вони хоч друкувати цей матеріал і дозволили, але... Переїжджаючи із села в село, А. Розін продовжував свій трагічний репортаж із царства голоду.

«Малий Янісоль — ще недавно заможне село. У 1921 році навіть

обірвані, босі, брудні. У них немає нічого дитячого, їхні очі говорять лише про одне бажання — поїсти, що-небудь поїсти!..»

На цьому горунті ставали частішими крадіжки, грабежі, убивства. Кусок хліба або навіть маленька крихта якого-небудь сурогату могли послужити причиною непоправного злочину.

За таких умов існування люди втрачали людське обличчя, ставали... людодіями. Знову коротенька інформація із села Ялта.

«...Громадянин Барикесов — людойд.

У передній кімнаті його будинку були виявлені шматки людського черепа, в одній із задніх кімнат, взаперти, знаходилися жінка й дівчина років 9-10...

Він (Барикесов) зарив із зів'я свою сестру ще якщо чужу дівчинку...»

(Автор довго вагався, чи варто включати цей епізод — а він на той час не виняток! — в публікацію? Але ж про це йшлося в газеті за 3 березня, тодішні читаці з нею ознайомилися. То, гадаю, і нам, сьогоднішнім, потрібно знати правду, всю правду, якою б гіркою вона не була).

Можна було б продовжувати й продовжувати що сумну низку фактів, але вже час поставити питання

«Білі плями» історії

6

бовців і робітників водтрансу».

«Відділом народної освіти в найближчі дні відкривається дитячий будинок на 50 чоловік імені командуючого військами збройних сил півдня Росії тов. Фрунзе. Будинок цей відкривається при найближчій участі командних піхотинських курсів, начальником яких тов. Малишевим приймається в цьому напрямі широкі кроки, що дають гарантію, що будинок імені тов. Фрунзе буде швидко поставленний на потрібну висоту...»

СТОГІН І БЛАГАННЯ

Хоч справи вже йшли до нового урожаю, але становище все ще залишалося критичним — умирали діти!

Уривок з офіційного повідомлення 28 червня.

«У повіті нараховується голодуючих дітей 57 520, дорослих — 62 736... Смертельних випадків за останні три дні зареєстровано 115 дітей і 153 дорослих».

22 жовтня Маріупольська повітована комісія допомоги голодуючим вимушена була звернутись у губернатора, до робітників і селян урожайних губерній:

«Кількість голодуючих величезна: вони досягла на 1 серпня 1922 року трагічної цифри: 65 відсотків всього населення повіту. Гинуть цілі сім'ї, руйнуються всі устої — моральні, сімейні і громадські. Крадіжки, злодійство, грабунки стають повсякденним явищем. Накінець, відбувається найстрашніше, нечуване і небачене до сих пір — відбувається людіство... Братські могили ростуть... За період 1921-1922 років померло 21 тисяча чоловік...»

Маріупольська повітова комісія вже зараз не має засобів для задоволення найменших потреб голодуючих. Стогін і благання десятків тисяч голодних дорослих і малих дітей хай дійдуть до найглуших сіл урожайних губерній і хай, як і раніше, широкою хвилею ринуть братні пожертвувація...»

Не оминув події 1922 року в його рідному Янісолі і поет Георгій Костоправ. Його вірш «Царь-Голод» — відгук початкового поета на перший масовий голод у радянській державі. Враже тональності вірша, його протестний підтекст, громадянська позиція автора.

«Выжженной степью,
безднами селами
Грозный Царь-Голод идет,
Слуг своих кличет
словами веселыми,
Священ и песни поет.
Песни доносятся

в дальние стороны,
Чуя свое торжество...
Всюду слетаются

черные вороны,
Верные слуги его.
Шествует голод
с обширною свитою,
Дальше и дальше идет...

Страшный пришелец
из дома и Родины
Толпами гонит народ...»

Того року Георгію — жителю села малий Янісоль — виповнилося вісімнадцять років...

НЕВЖЕ ЦЕ ПРАВДА?
А на порозі вже була зима — гола, холодна, безхлібна...

І ще ніхто тоді, в 1922 році, не зінав, що їхній голод — то був лише перший начерк голodomору 1933 року. Бо той і той голод — то витвір однієї і тієї ж тоталітарної системи.

З того недобого часу — а вже минає дев'ятьдесят — дивляться на нас, вдивляються в наші душі дитячі очі — їх сотні, тисячі, мільйони... У них уже немає голодного блідізму, обличчя. І тим яскравіше виділяються на цьому блідому обличчі очі з якоюсь специфічною голодною землистотої тінню під ними, іх сім таких привезли дніми з Ялти, і всі туберкульозні. Всі вони приречені...

А ось забився в центр клубочка, де тепліше, Коля «непомній». Страшний вигляд напівмерця, що ледве бурмоче якісні слова. Він не пам'ятає навіть свого прізвища...

Але ось закінчився «ранок», і сині комочки побігли до столу. Ситно й смачно їх нагодували в той день...»

Тодішні органи освіти вже не могли справитися з таким обсягом роботи. Тоді окремі трудові колективи брали на утримання дитячі будинки, іdalyni. Ось типова для тих днів газетна інформація:

«З 1 березня розпочата організація при Райкомові дитячої колонії на 200 дітей. Утримання колонії — на проценті відрахування з служ-

ДІТИ НАШІ, ДІТИ... ХРОНІКА ОДНОГО РОКУ

перевиконало пророзкладку. А сьогодні посідає одне з перших місць у списку голодуючих сіл. Разом з провожатим — членом комісії помігу відправляємося в обіх села. Заходимо в кілька хат — скрізь моторошна картина непосильних людських страждань.

Хата селянина-середняка. Раніше мав пару коней, корову. Коні попадали від безкорисці, корову вже давно з'їли. Сім'я з п'яти душ має в запасі десять фунтів зерна і п'ять надцять фунтів полови. «Коли з'їмо все це, будемо вмирати. Більше нічого в господарстві немає», — каже голова сім'ї.

Осі хата раніше заможного селянина. Мав трьох коней, але вони вже давно поздихали. Минулого року засіяв 16 десятин, а зібрали всього один мішок зерна. У сім'ї вісім душ, із яких двоє старих і четверо дітей. Годуються половиною, просмаженою на сковороді. Діти й старі виглядають живими трупами, запали очі, земляні обличчя. Від slabості вже не можуть ходити.

«Сь хата на допомогу? — «Якщо її не нададуть, ми всі через місяць помре...»

У лютому того ж року повітова газета повідомляла:

«Зараз у селі Ялта вже зареєстровано 16 000 дітей і 970 дорослих з білковими захворюваннями на грунті голоду. ...Смертність на селі досягла вже 10-15 чоловік на день...»

Голова Темрюцького волвиконому розповідав, що кинуті своїми батьками напризволяєше голодні діти зо всіх боків оточили приміщення виконкому і крикими про допомогу не давали можливості службовцям виконувати поставлену задачу.

«Візначенася такий порядок: кожні тридцять робітників і службовців і кожні десять селянських садиб усновлюють — беруть на себе утримання одне немовля...»

«Члени професійної спілки народної освіти жертвують на користь голодуючих дітей муки — 55 пудів 39 фунтів, крупи — 4 пуди 10 фунтів, солі — 2 пуди 19 фунтів...»

(Закінчення. Поч. у № 9-10)
Згадував і сам поет:
— Білогвардійці ходили по
дворах з обшуками. І в мене
не могла не вирватися тоді
твторча сповідь (через простір
до Блока і Єсеніна):

...Стойть сторо зерзаний
Київ,
і двісті розіп'ятій я.

Вже відзначалося використання П. Тичиною для вираження трагізму громадянської війни образу розп'яття. До речі, цей образ пройшов через світову художню культуру. Він використаний і Олександром Блоком з тією ж метою, що і Павлом Тичиною. Мабуть, наш поет був схильний, читаючи вірш російського поета:

...И вижу: по реке широкой
Ко мне плывет в члене
Христос.

В глазах — такие же
надежды,
И то же рубище на нем,
И жалко смотрит из одежды
Ладонь, пробитая гвоздем.
Христос! Родной простор
печален!

Изнемогаю на кресте!
И член твой — будет ли
причален
К моей распятой высоте?

Відомо, що Павло Тичина, як і багато інших митців, був захмелений революцією. Але незабаром «зі смутком на серці» спостеріг, що від проголошених нею ідей «лізے туспість, фарисейство, лихварство, підступ і брехня».

У серпні 1925 року П. Тичина вперше ступив на кримську землю, прибувши на відпочинок в Алушту. Захоплюючись красою природи, не може відійти від роздумів про людей. Такий уже Тичина. Шукає стріч. Гаряче цікавиться культурою, літературою кримських татар. З багатою нотою, перемішаною з радістю закоханості, починається його лист до Лідії Петрівни Папарук, датований 11 жовтня 1925 року:

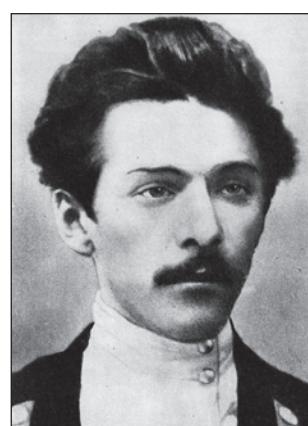
«У гіркі хвилини мої світливий образ Лідусі. Він завше мені світить — мій образ Лідусі, він завше мене гріє — мій образ світливий Лідусин!» [5]

Що ж то за «гіркі хвилини»? Що краєю серце поета? Відповідь у наступних сповідальних рядках:

«Мое дороге, рідне мое! До Вашої чистої душі я посилаю ці рядки, які вродилися на нечистому подвір'ї. Буденщина, ой буденщина скільки! Скільки брудного в житті! І все це воно втягує тебе. І викликає, ї душить — і сенсу, глуду не знаходжу в нім. Діалектика життя! Діалектика життя! Як все це скучно, коли вже щось виправдовувати приходиться! Як все це скучно... Буденщина, брехня, і твін, і самота моя глибока».

Бунтує душа, бунтує любов проти життєвої скверні, духовної невлаштованості. Стан душі ніби спроектований на навколошній світ. Настрої поета зливаються з настроїми природи:

«Дихаю в моїй душі вітри велики, і океані воруваються, і грози пролітають... Під си-

Павло Тичина
в юнацькі роки

німи вечорами гойдається електрика у ліхтарях. Напнуті дроти нагув хтось і вони гудуть... Дроти до мене і від мене: гойдається під ними ліхтарі; а зверху зморшки гір і грози, — мовчиши і з ними разом бунтуєш».

Впадає в око образ бунту душі. Буревного, грозового. Про очисну бурю в супільнстві поет уже писав («Плуг»). А тут враз на восімому році після бурі, що «трошила, ламала, з землі виривала» старий світ, враз з'явився нехай модифікований, але також образ бурі, грози. Йдеться про неблагополуччя духу геніальної творчої індивідуальності. Лист закінчується проханням до ханої: «Прочитайте цей листок і закиньте. Хіба я знаю, що я написав?»

Про причину душевного збентеження свідчать не тільки листи, щоденників залиси про прозаїв «жандармського абсолютизму» в літературі («Можна різно оцінювати письменника, але знищити людину з лиця землі — це що? во ім'я чого?» [c. 64]), а й художні твори. Зішлемося на вірш «До кого говорить?», датований 1924-1925 роками. До речі, за життя поета він не публікувався. Вперше опублікований М. Г. Жулинським у книзі: «Із зауття — в безсмертя» (К.: Дніпро, 1990, с. 251). Відтво-ренням дисгармонії душі, її метанням у пошуках ладу він стоять близько до листа Лідії Петрівни Папарук. Поет шукає опори собі у видатних авторитетів:

До кого говорить?
Блок у могилі.

Горкий мовчить.
Поет надіється знайти рятувальний круг аж в далекій Індії, звертаючись до свого улюбленого поета Рабіндрата Тагора:

Рабінранат-голубе!
З далекої Бенгалії.

Прилину до мене на Україну.
Я задихаюся, я гину.

Який болючий зойк душі митця, що не має порятунку у себе вдома, у себе в Україні. У вірші П. Тичина заговорив про «катів однокласових», не

ТЕМА ВІТЧИЗНИ В ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ТИЧИНИ

називаючи їх поіменно. Це зовсім не означає, що він їх не знав. Його потрясло те, що вони творили. Поет розпізнав «всю фальш, всю цвіль партійно-борчих породіль», яка маскувалася «гнучкою політикою, як віск». Після смерті Леніна, наголошував П. Тичина, боротьба перекинулася в середовище класу, який пришов до влади. Ось там і оскалили «братья зуби» «кати однокласові». Сплахнула жорстка сутичка між амбіційними особистостями, членами однієї партії — Троцьким і Сталіним за лідерство в партії. Де вже було тут думати про «той Серп нам, Молот і дани»?

1926 року в альманасі «Валіте» було опубліковано уривок з задуманої П. Тичиною поеми про громадянську війну в Україні «Чистила мати картоплю». В партійній пресі автора було звинувачено у «протаскуванні націоналістичного дурману». Безпідставні звинувачення в націоналізмі вибили П. Тичину відтіято ножицями від якогось більшого групового фото. Хто ішов був зображеній тут? Невідомо. Десятків навесні 1968 року Лідія Петрівна мені розповідала: «Хто тільки не колов очі Павлусеві його попівсько-дяківським походженням. У 30-х роках в Україні уже майже всіх священиків було репресовано, знищено. На фото були якраз і репресовані. Павлусь попросив мене сплатити це фото. Зім'явші його, передав мені. Волось його я виконала частково: відтіяла ножицями зображення Павлуся. Так воно й збереглося». А закінчила Лідія Петрівна, розводячи руками та похинюючи головою: «Тяжко згадувати ті страшні часи. Скільки ночей ми не спали... Думали: ось-ось загримають у двері «гості». Павлусь не знав, що я потай від нього підготувала було торбинку з сухарями...»

У збірках П. Тичини 30-х років «Чернігів», «Партія веде», «Чуття єдиної родини» замість поета-лірика, філософа, майстра, який подавав українській і світовій поезії на диво самобутній витвори, наскажені містичними і яскравими новаторськими образами, численними лексичними та фразеологічними неологізмами, багатством ритмомелодики, з'явився заполітизований речник ідеологем казарменного соціалізму.

Певного піднесення сягнула творчість Павла Тичини в роки війни. Поет віртуозної техніки з великою мистецькою силою, в надзвичайно яскравих, містичних змістом, патріотично окрілих образах висловив віру в перемогу народу:

Я есть народ,
якого Правди сила
Ніким звойдана ще не була.

У скарбницю художньої літератури увійшли такі твори, як філософська поема «Похорон друга», «Гроза», вірш «Я утверждаюсь». Іх з цілковитим правом відносимо до поетичної класики. В час війни з фашистською Німеччиною зверху дано було певну віддушину для вираження національної свідомості у

Під регіт і бурю, під грім
од повстань
од всіх своїх нервів у степ
посилаю —

поете, устань!
Чорнозем підвісся,
і дивиться в вічі,
і кривить обличчя

в кривавий свій сміх.
Поете, любити свій край
не є злочин,

коли це для всіх!

1919

ВІТЕР З УКРАЇНИ
М. Хвильовому

Нікого так я не люблю,
як вітра вітровіння.

Не може ж так бути, о, я чую,

Чверть століття тримали його під страхом терору й «перевиховали». Про талановитих, великих письменників кажуть, що вони — «свість народу». Правильно кажуть. Якщо справжній письменник — свість народу, то як же можна ним керувати? Хіба свістю народу можуть керувати чиновники і кар'єристи? Який абсурд! [6]

Поет постав розіп'ятим на власних творах. В останній період його творчості з'явилася небагато творів, досить величі його блискучого таланту. Це вірші «Іній», «Танці на мечі», «Море говорить», «На співанці», «Горобинцю золотий», поема «Подорож до Іхтіману». Вони чекають глибокого наукового осмислення.

Колись Гоголь запитував: «Знаєте ли вы украинскую ночь? Нет, вы не знаете украинской ночи». Чи знаємо ми Тичину? Ні, ми не знаємо Тичини. Максим Рильський назавв Тичину поетом «глибокої складності» [7]. Над творчістю П. Тичини працювали відомі літераторознавці — Олександр Білєцький, Леонід Новиченко, Арсен Іщук, Петро Волинський, Семен Шаховський, Станіслав Тельнюк... Однак ішо не вдалося належно осмислити оту «глибоку складність» могутнього таланту Павла Тичини. На великий жаль, ще й сьогодні немає навіть наукової біографії митця. Не знайти й наукою бібліографії його спадщини. Адже з бібліографії починається дослідницька робота. А що ми знаємо про роль Павла Григоровича в процесі інтеграції української літератури, культури з літературою та культурою світу? Адже він — знаєть п'ятьнадцять мов, перевікладав більше сорока поетів світу. Зроблено лише перші кроки у вивчені зв'язків з кримськотатарською літературою. Варто було б зосередити увагу на висвітленні питання значення П. Тичини у плеканий талановитої, національно свіdomої молоді. Чекають на своїх дослідників і питання ролі національного митця в розвитку української мови, його опір антінауковій, шкідливій стalinівській псевдотеорії про «злиття націй», асиміляції мов. Поетові боліло різке звуження сфери функціонування української мови, катастрофічне падіння тиражів книг українською мовою, що оберталося занепадом національної свіdomості народу. Шкода, що «звали» в національному питанні, в гальмуванні діяльності закону про державність української мови дають про себе знати й сьогодні.

Отже, Тичинина криниця невичерпно глибока. Та настане час, коли літературознавство, остаточно відкинувшись антинаукові критерії вульгарного соціологізму, належно осмислить справжнього Тичину, якого Олесь Гончар назвав сонячним «яблуно-невоцвітним генієм України».

П. Г. Тичина.
Портрет художника К. Трохіменка. Уфа. 1942

пресі, в мистецтві. З'явився цілий ряд талановитих творів П. Тичини про Україну: «Матері забути не можу», «В безсонну ніч» (думи про Україну), «Голос матері», «Україна засяє, оживе...», де на повний голос заговорила в красі своїї одухотвореності національно-патріотична гордість поета. В героїчно-трагічній тональності постає образ України-матері — катованої, що «з стражданнях не спить» і «пожежно-бліско-городиною вся боротьбою гомонить». Павло Тичина осягає національні в єдності із загальнолюдським. Для нього служить Україні — це значить слухати і людству:

Гей, народе! Будеш жити!
А я ж матір не забуду!
Україні, її люду
Хочу вінно я служити,
А раз її —

то й людству буду.

Єдність загальнолюдського і національного висловив поет у глибоко філософській, яскраво афористичній формі:

Забуде рідний край —
тобі твій корінь всхне.
Вселюдське замочини —
обуχраним зростеш.

Після війни Павло Григорович уже не зміг піднести до справжніх верхів «Сонячних кларнетів», «Вітру з України», перших розділів поеми-симфонії «Сковорода». Далися взнаки, звичайно, похилі літа, хвороби. Особливо відчутні у його збірках (а їх вийшло немало) сліди деформації таланту від тиску «партійного керівництва». Дорого заплатив поет за те «керівництво». Гранично точно відзначив Микита Шумило:

«Талантами не можна керувати. Можна керувати грамоманами, заробітчанами, літературними кар'єристами. Але талантами керувати не можна. Зразок — Тичина. Ним «керували» чиновники, кар'єристи й політикані.

Крізь скельця Захід мов з-за грат:

то похід звіра,

звіра чи людини? —

Регоче вітер з України,
вітер з України!

Чортів вітер! Проклятий в

«ЄДНАЙМОСЯ, ЛЮБА РОДИНО, щоб не знала біди Україна»

9 березня світ відзначав 198 років з дня народження українського поета, художника та громадського діяча Тараса Григоровича Шевченка. У Севастополі того дня традиційно до пам'ятника Тарасові несли квіти: спочатку — влада, пізніше — громада. Влада, на рівні заступників обох її гілок, а також військових моряків ВМС ЗС України, провела ритуал свята досить швидко й без слів. Громада навпаки затрималася біля пам'ятника, аби звірити своє життя з Тарасовими заповітами, поскаржитися на труднощі сьогодення, пошукати винних за таке життя, як навколо себе, так і в собі. Не обійшлося й без з'ясування стосунків: ми, українці, — вкрай емоційні й без краю — індивідуалісти.

Громаду 9 березня біля пам'ятника представляли: Конгрес українців Севастополя, Союз українок та місцевий осередок партії «Собор». Після того, як офіційний ритуал вшанування пам'яті Тараса Шевченка закінчився й машини з представниками керівництва міста роз'їхалися, українська громада спонтанно провела короткий мітинг. Висловилися всі, хто мав такий намір.

Засновник сайту «Українське життя в Севастополі» Микола Владзімірський зауважив, що, на його думку, таке мовчазне покладання квітів це — деградація

ритуалу вшанування пам'яті:

— Громада мусить це усвідомити й зробити якийсь висновок. Чотири роки поспіль відбувається безслівне покладання квітів біля пам'ятника Тарасові Шевченку. Так було у День Незалежності, й у День Соборності. Якщо ми — громада, то треба шукати якийсь вихід. Або проводити заходи у різний з владою час, або вимагати від влади проводити нормальні мітинги. Раніше ж так було. Ця деградація почалася ще при Ющенкові й продовжується нині.

Хочу ще висловити докір вам, пане Мороз. Маючи інформацію, ви замовчуєте її, й нікуди далі не розповсюджуєте. Ви замовчуєте також усі акції, які проводить Конгрес українців. Це — неправильно. Прощай сприйняті критики нормально.

У відповідь на докір голова Конгресу українців Севастополя Богдан Мороз оприлюднив інформацію про Постанову Кабінету Міністрів щодо вшанування 200-річчя з дня народження Шевченка та ініціативу організації відзначити цю знаменну дату поїздкою севастопольської делегації до Санкт-Петербурга.

— Я доношу цю інформацію до вас заздалегідь, щоб за два роки, зважаючи на чвари між нами, ми змогли скласти цю делегацію. Їхати треба за власний кошт. На світово-

му Конгресі українців я говорив з кількома людьми з Санкт-Петербурга, які готові нашу делегацію прийняти.

Я також хотів би відзначити, що Україна у різni часi була різною. Шевченко також сварив і пересичних українців, і їхніх провідників, і саму Україну. Згадаймо його слова, звернені до Богдана Хмельницького:

*Якби-то ти, Богдане п'яній,
Тепер на Переяслав глянув!
Ta на Замчище подививесь!
Упився б! здорово упивсь!..
...Або б в калюжі утопивсь!..
...Амінь тобі, великий муже!
Великий, славний! та не дуже...*

Якби ти на світ не родився...

Але є у Шевченка й інші слова, коли він ставить на п'єдестал і того ж таки Богдана Хмельницького, і українське козацтво та його гетьманів, і показує силу духу українського народу. У різni періоди життя Шевченко також був різним і відповідно змінювалася його творчість.

Все колись зазнає змін. І цей наш дріб'язковий розбрат — половина. А зерно в тому, що ми — українці, й у нас були такі генії, як Тарас Шевченко. Слава тобі, Великий Тарас! Слава Україні! Героям слава!

З промовою до громади звернувся лідер місцевого осередку партії «Собор» Віктор Бурда:

— Ми, українці, страждаємо у сво-

їй державі, бо не можемо дати собі ради. В Україні нас — більшість, а у владних структурах — мало, бо ми всі хворімо на вождів і агресію. А мали би любити одне одного, як заповідав нам Тарас. Якщо хтось не так щось робить, можна толерантно впливати на ситуацію, а чинити розбрат не варто.

Минулого тижня місцеве телебачення провело опитування: що для севастопольців важливіше — підвищення добробуту чи російська мова як друга державна? Результати, скажу вам, вражаючі. Підвищення добробуту, як виявилося, прагнуть лише 30% респондентів. Решта — за російську мову як другу державну. Още — націоналізм! Още — одноСтайність! Я схилююсь перед росіянами! Спочатку російська мова, а вже потім добробут. А ми — спочатку про коріто, а вже потім про все інше.

Чотири місяці поспіль ми намагаємося об'єднати українство Севастополя. Готовували «круглий стіл», збирала громадські організації і політичні партії, відпрацьовували процес об'єднання, щоб хоч такі заходи, як сьогоднішній, проводити разом. Здавалося, досягли згоди, проте за тиждень до «круглого столу» громадська організація «Проросів» й місцевий осередок партії «Батьківщина» саботували захід. Що можна вдіяти?

Ми зняли приміщення під офіс у готелі «Україна». Шомісячна плата за нього складає близько 2000 гривень. Я думав, що українська громада буде брати участь в його утриманні, робити якісь внески, але сподівання виявились марнimi.

10 березня 2012 р.

Попри Тарасові настанови процес об'єднання місцевого українства проходить кволо й неефективно.

Того дня Тарас почув чимало докорів українців один до одного, проте всі зійшлися на думці, що треба об'єднуватися.

Інша частина української громади Севастополя — члени «Просвіти», активісти місцевих осередків партій «Свобода», «Наша Україна» та «Батьківщина», відзначали 198-у річницю з дня народження Т. Шевченка окремо, 10 березня, у день смерті поета. Мітинг пройшов організовано толерантно. Український народний хор Севастополя, керований Віктором Ковальчуком, співав пісні на слова поета. До речі, такого потужного репертуару українських пісень не має жоден творчий колектив міста. Молодь читала вірші. Відбір їх, схоже, проводився спонтанно. Дехто обрав щось близьке й співзвучне йому особисто, дехто зупинився на філософських роздумах поета, вічних і зrozумілих за будь-яких часів і формаций: ...Не завидуй баатому,

багатий не знає

Ни приязні, ні любові —
він все те наймає...
...Не завидуй же ні кому,
дивись кругом себе,
Нема раю на всій землі,

та нема й на небі...

— промовляла юна дівчина, бо серцем відчула заримовану поетом вічну правду життя.

— Тут, біля пам'ятника, — сказав один з активістів «Батьківщини» Анатолій Сивак, — ми хочемо поставити собі запитання: що робити, коли з кожним днем українського в Україні стає все менше? А відповідь закладена у Тараковому посланні «І мертвим, і живим, і ненародженим...»:

*Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю...*

Після проведення мітингу до підніжжя пам'ятника громада поклали квіти.

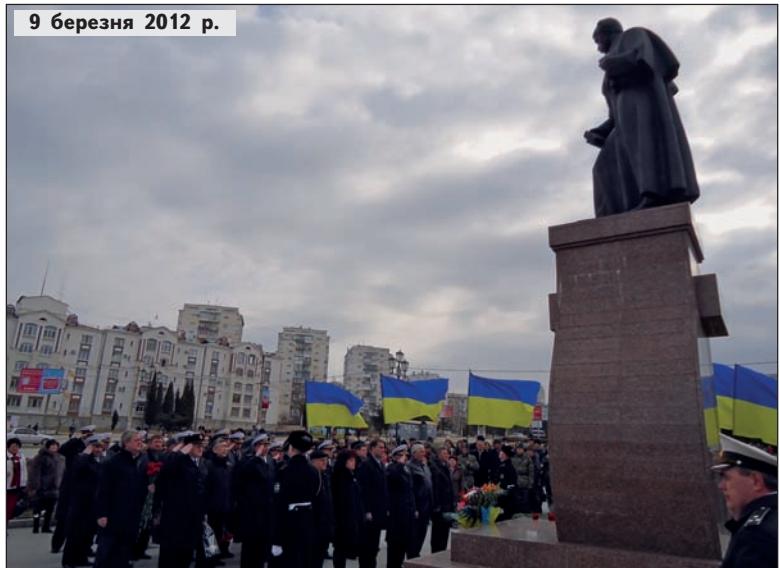
Окремо і від влади, і від більшої частини української громади Севастополя вшанував пам'ять Тараса Шевченка місцевий осередок партії «Фронт Змін», проте все місцеве українство, без винятку, зійшлося на думці, що настав час об'єднуватися.

Може, таке й станеться, що наш бронзовий красень-пам'ятник Таракові та єдиння колись таки побачить.

Лідія СТЕПКО

(Фото автора)

9 березня 2012 р.

ЯК МИ ВІДЗНАЧАЛИ 150-РІЧЧЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В КАЗАХСТАНІ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.

І почалося! В одному і тому ж будинку працювали в першу зміну російська, а в другу — казахська школи. Вільних кімнат не було. Деякі номери ми репетирували у мене вдома. Я написав невеликий сценарій, який був схвалений директором і зavучем. Завуч — Фирдаусія Яхіїна Юсупова, казанська татарка, дуже багато допомагала в підготовці заходу. В майстерні у мене були цілі сувої червоні матерії, з якої я робив плакати, тому червоні шаровари було з чого шити, а весь інший український одяг діти готували вдома.

Вирішили з дітьми вивчити і виконати «Реве» та стогні «Дніпра широкий». Мелодію діти освоїли швидко, а ось слова не відразу. Українське «реве» вони вимовляли як «реве». Тоді я на дошці написав: «Реве та стогні Дніпра широкий». Допомогло, діти тепер правильно виспівували українські слова.

Були ще російські та казахські пісні, але не шевченківської теми. Був і український танок, який ми пафосно назвали «Українська сюїта». Про постановку цього танцю можна багато говорити,

але я скажу коротко: цей танок поставив я, людина, яка ходить на протезі. Неймовірно? Але так було. Ні пісень, ні віршів українською мовою ніде було взяти. Я використовував тільки те, що збереглося в моїй пам'яті, той же «Реве та стогні...», «Київський вальс» П. Майдороди та інші. Вірш «За що, не знаю, називають оту хатину тихим раєм» я вивчив ще в 4-му класі, це було в 1946 році. На той час я його добре пам'ятив, це зараз можу збити. Я його переписав і дав одній дівчинці-українці на прізвище Королько, її ім'я, на жаль, не пам'ятаю. У них вдома розмовляли українською. Вона прочитала його на святі дуже гарно. Другий вірш «Тече вода з-під явора» напросилася вивчити дівчинка-казашка. З нею довелося більше попрацювати, але й вона виступила дуже добре.

Отже, напередодні 9 березня було проведено вечір пам'яті Тараса Шевченка. Це відбувалося в школі, де найбільшим приміщенням, що могло вмістити всіх учнів першої і другої змін, був корidor. Всі діти стояли. Одна з вчительок зробила коротеньку доповідь, виступив директор, що хтось з рівно-

скій» став проспектом Абдул-хана, а другий — проспектом Сабіт-батира. Я не знаю, хто були ці особистості, та казахи, мабуть, добре знають, коли присвоюють їхні імена центральним вулицям. Тож можливо все.

Якось, переглядаючи книгу в районній бібліотеці, я знайшов маленький томик, майже кишенькового розміру, під назвою: «Т. Шевченко. Избранное». Прочитавши: «Как помру, то склоните на Украине милой...», до тексту я втратив інтерес, а ось до малюнків Т. Шевченка, які були в цьому томику, я поставився уважніше. На одному малюнку був зображені хлопчик-казах. На голові у нього був «малахай» — це шапка з хутра лисиці. Під малюнком був підпис: «Казахский мальчик», рік (я його не пам'ятаю) і місце, де був зроблений малюнок: Карабутак. Я до директора школи, він — історик. «Да, Т. Шевченко був в Карабутаку, але зроблено на місці ссы

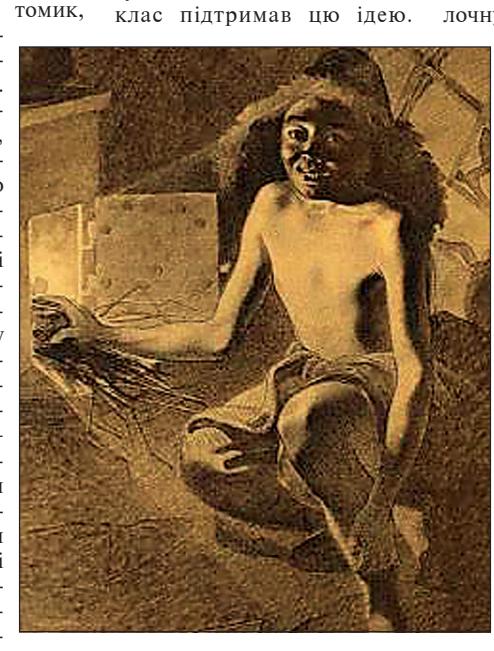
лки. Он вместе с конвоем прожил здесь несколько днів. Но это наш Карабутак, а в 40 километрах есть урочище Старий Карабутак, там был аул под таким названием, там и был Тарас Григорьевич.

На черговій «виховній годині» в класі я розповів дітям про те, що довідався. Діти сприйняли цю новину з великою цікавістю. Хтось із хлопчиків запропонував: «А давайте на канікулах съездим туда на велосипедах». Увесь клас підтримав цю ідею.

Якось, переглядаючи книгу в районній бібліотеці, я знайшов маленький томик, майже кишенькового розміру, під назвою: «Т. Шевченко. Избранное». Прочитавши: «Как помру, то склоните на Украине милой...», до тексту я втратив інтерес, а ось до малюнків Т. Шевченка, які були в цьому томику, я поставився уважніше. На одному малюнку був зображені хлопчик-казах. На голові у нього був «малахай» — це шапка з хутра лисиці. Під малюнком був підпис: «Казахский мальчик», рік (я його не пам'ятаю) і місце, де був зроблений малюнок: Карабутак. Я до директора школи, він — історик. «Да, Т. Шевченко був в Карабутаку, але зроблено на місці ссы

Т. Шевченко. Казахський хлопчик розпалиє грубку. Сепія. 1848-1849

Василь ЮХНО
с. Вересаєве Сакського району, АР Крим

З березня 2012 р. годинник Центрального автовокзалу міста Сімферополя показував за десять хвилин шістнадцяту. Від тролейбусної зупинки до готелю «Москва» тягнувся нескінчений потік молоді, ніби на демонстрації. Працівник ДАІ, розмірено постукуючи по долоні своєю «чарівною паличицею», повернувшись до пройденої частини спиною, з подивом спостерігав за людською колоною на тротуарі. Студенти мистецьких факультетів сімферопольських вишів поспішали на зустріч із загальновизнаним в усьому світі метром сучасної театральної режисури Романом Віктором. Конференц-зал був заповнений вщерть, люди стояли під стінами, в проході. Серед студентства були і школярі, і сивочолі літні поціновувачі таланту, і люди зірлого віку, і навіть подружня пара з немовлям на руках. Видатного режисера сучасності зал зустрів, затамувавши подих.

Роман Віктор давав майстер-клас. «Хто хоче вийти сюди до мене?» — звернувся до молоді режисер. Студенти вагалися. Першим сміливо звів руку дугори симпатичний хлопчина у вишиванці, а за ним уже потягнувся щільний ліс рук. Його й обрав для показу філігранності роботи над образом великого майстера. По-знайомившись і пожартувавши з хлопцем, щоб зняти напруження, маestro запитав: «Який текст нам будеш читати?» «Павла Глазового», — твердо відповів Женько. «Читай!» — схвалив його вибір Віктор. Женько почав: «Повернувшись Кузьма з роботи...» Роман Віктор з цікавістю і зосереджено спостерігав за читцем, уважно відвілюючись в міміку хлопця і вслушаючись в його інтонацію:

— Стоп! — зупинив його майстер. — Тепер покажи нам, як Кузьма повертається з роботи.

Женько, набундючившись, широко ступаючи, зображене Кузьму. «Скажи, Женю, як на Кузьму дійти 250 грамів оковитої?» — допитувався у хлопця режисер. — Він — напідпитка. Так. А яке найслабкіше місце у п'яній людині? Ти кажеш — голова. Так, усе йде з голови. Керування вестибулярним апаратом. А скажи, Кузьма ж не хоче показати, що він напідпитку. Він робить вигляд, що він зовсім не п'яний, показуючи, як він упевнено тримається на ногах, ніби всім своїм виглядом говорить: «Я ще не зовсім дурний». Давай.

Женько виконує поставлене режисером завдання, Віктор несподівано штовхає Женька однією рукою, а другою підтримує, щоб не впав. — Тут треба моментально взяти себе в руки і зупинитися, — притримуючи Женька, пояснює режисер. Далі він раптом звернувся до залу:

— Всі розуміють українську мову?

— Так! — крізь сміх і слози від сміху відповіли присутні, бо у пана Романа навіть наочання Женька перетворилося на кумедну інтермедію.

— Так, — вів далі свій урок маestro, — дивишися кого вдарили, — знову пояснює Женьку лінію дії персонажу. — Повертайся спокійно. Так. А тепер спочатку.

І ось уже зовсім інший, набагато кумедніший і набагато переконливіший у Женька «Повернувся Кузьма з роботи». А далі «одягнув нову піжаму/ Та й ліг на дивані», а далі звертання до дружини...

— Грати паузу! — вимагає режисер. — Далі. Так щоб вона почула! «я // не// мо// жу!//», — наголошуєчи на кожному складі, увиразнюючи емоційний стан персонажу режисер. — Тепер покажи, як здають у Кузьми нерви. Виразніше. Отак. Знаймай сорочку. Так. Трясися. Пам'ятаєш, яку любі-

ку, пошлуй, — хлопець удає ніби гладить і цілует. — Не так, — зауважує режисер, — так неодмінно розбудиши її, згадай, як тебе мама цілула, — терпляче пояснює майстер, — цілуй дитину...

— Когда закончиться эта дресировка! — раптом зухвало і роздратовано пролунав чоловічий голос.

Роман Віктор випрямився і, не повертаючи гордо піднесену голову, спокійно, красивою російською мовою відповів: «Ви — невежество сплошное», потім повільно повернувся обличчям до залу, відшукав поглядом «Пилипка з конопель» і так само спокійно, але вимогливо, ддав: «Уйдите прочь!»

Всі глядачі затамували подих, високочень принишк, але не вийшов.

— Душа театра — в любви к человеку! — зворушило продовжував Роман Віктор, — если есть ненавистная предвзятость..., — відчувався глібоко

віддала все життя! Це для актриси надзвичайно велике виробування.

Одногоразу, Валентин Гафт інші актори спеціально приїхали і чекали її на прохідній театрі. Устріли, взяли її в кільце і почали підходити до вертушки, а жінка-вахтер мало не плаче, виявляється, у неї наказ не пропускати Аду Роговцеву в театр імені Лесі Українки! Жінка дуже любить і шанує актрису, та якщо вона пропустить артистку, то її відразу ж звільнуть. Тоді, щоб Роговцева не проходила через вертушку, двоє видатних акторів — Валентин Гафт і Саша Пилипенко підняли Аду на руки і пронесли над вертушкою, піднесли до її убиральні, а вона й каже: «Несіть мене в зал». Уявляєте, два чоловіки вносять її, як скульптуру, в зал, весь зал піднімається і аплодує великий артистік стоячи...

Я звертався з проханням до усіх українських президен-

тів геніальний твір.

Подумалося, скільки режисерів уже ставило «Лісову пісню», але всі загрузили у феєрічності, і ніхто не зміг до кінця підняти ту брилу вічності вселенських законів космосу, філософічності, мудрості, заховану у тонких нитях павутиння між матеріальним і духовним, тим і цим світами. Це під силу саме такому режисеру, як Роман Віктор, і саме такій актрисі, як Ада Роговцева.

Організатори майстер-класу — Фонд розвитку культури і кіно, компанія «Медіа ХХІ вік» — уже оголосили про закінчення зустрічі, арозелені учасники ніяк не відпускали митя, просили автограф, разом сфотографуватися... І митець нікому не відмовляв, роздавав усім бажаючим автографи, з усіма очочими фотографувався, приймав квіти, вірші, сюрпризи та усмішки шанувальників.

Я ніколи не колекціонувала

стояв фотокореспондент «Кримської світлиці» Олекса Носаненко. Запитую:

— Тобі сподобався майстер-клас?

— Так, звичайно. А на прес-конференції було ще цікавіше. Я навіть зміг своє запитання поставити.

— Яке?

— Для Станіславського театру починається із серця, яке бачить, і з очей, які відчувають...

— Геніально.

... Біля вхідних дверей на митця чекав інтелігентний чоловік зірлого віку, коли пан Роман порівнявся з ним, той попросив вибачення за прикрай інцидент, хоч не мав до цього випаду ніякого відношення. До його вибачення придналися студентки:

— Не ображайтесь на нього, — маючи на увазі «Пилипа з конопель», що так беззрено монно перервав урок великого майстра, — це наш даморощений режисер, — сказала одна.

— Він у нас режисуру викладає, — додала друга.

— Пробачте, будь ласка, — приведнався до розмови юнак.

Подумалося, якщо так відчувають очима і бачать серцем молоді приkrисті з глибинну гіркоту на серці митця, виходить, є майбутнє... Тож нехай їх веде небо...

P. S. Вмикаю вранці з березня телевізор, потрапляю на якийсь місцевий канал. І очам своїм не вірю. Показують, як Женя Давиденко грає пік гніву п'яного Кузьми — трясеться на підлозі... з коментарем журналіста: от до якого стану довів школяра режисер Віктор; як, шліфуючи лінію поведінки під час майстер-класу, Ярослав Павлович «пестить сплячу дитину», з коментарем: як розбушує малолітніх режисер; як широко смеється зал, з коментарем, що режисер доводить людей мало не до божевілля. Журналістка бере інтерв'ю у митця, вириває з контексту фрагмент, де великий Майстер розмірковує про внутрішню свободу творчої людини, про волю, даровану їй Богом, і подає все це, ніби Роман Віктор закликає до якогось загального божевілля!!! Раптом на екрані з'являється доморощений режисер і безапелляційно з апломбом геніальноті «забиває гіздок» глядачам, що освітній проект московських організаторів майстер-класу Романа Віктора, на його глибоке півреконання, це не що інше, як шахрайське викачування грошей (?) з довірливих громадян... Таке грубе маніпулювання громадською думкою і цікування всесвітньо відомого режисера сьогодні... смішне, безпорадне і приголомшливе. Все це було б дуже смішно, аби не було так дуже сумно... Роман Віктор — садомістяцтва цілісна особистість, режисер, який здобув світову славу, він не потребує нічийого захисту, він сам захищає і підтримує інших скривдженіх артистів. Та душа кожного митця тонка і вразливі, до неї треба чуйно і обережно ставитися, це безцінний скарб національної духовності! А поки що в окремо взятому Криму повіяло далеким тридцять сюмом...

Треба точити камінь жорсткості...

Ольга БІЛЯЧЕНКО, театрознавець

ХАЙ НЕБО ВЕДЕ!

Роман Віктор і Женя Давиденко

схований внутрішній біль, — проруб лінію ролі, а не...

Всім присутнім було дуже незручно і неприємно через зівнішнє розтягнення вимову запитання пан Роман. Зал вибухнув сміхом.

На конкурс, він називався «Нове життя», — усміхнувшись, поправив себе хлопчина.

— І що, було дуже смішно? — запитав незворошно режисер.

— Ні! — розсміявшись Ярослав і, допомагаючи собі розкритими дугори долонями, весело сказав, — просто я вчив вірш перед дзеркалom.

— Тоді увія, що оце перед тобою величезне дзеркало, — режисер окреслив помахом руками весь конференц-зал. — Починай.

— «Спиши, дитинко, спиши...»

Обережно бери дитину, — дав завдання режисер. Хлопець удавано робить вигляд, ніби бере на руки дитину.

— Важка дитина? На себе, на себе. Голову поклади їй на коліна. — Ярослав удає ніби пестить дитину. — Цілуй дитину, іди, бери крейду і ти, — вчит режисер. Ярослав ніби взяв крейду, підійшов за вказівкою до дошки, починає писати: «Спиши, дитинко...»

— Озирнись, подивись на дитину, поклади крейду, повернись до дитини, — вимальовує лінію дії хлопцеві режисер, — погляд дитини

тів: коли ж перша артистка України зайде у свій театр?!

Ющенко витирає сльози розчленення і обіцяє... Я з величими труднощами прийшов до нового президента, він мені теж обіцяє... Але я в Україні сили, сильноші за президента... Ми ніколи не будемо вільними, доки Ада Роговцева ходитиме навколо театру імені Лесі Українки і не матиме змоги в нього зайти. Треба точити камінь жорсткості. Актриса — МАМА українського театру, і як мама любить і чекає...

Роман Віктор зворушило розповідав про долі багатьох літніх прекрасних артисток, для яких він спеціально, як і для Роговцевої, шукав п'єси, давав ролі... Думалося, як же треба мати добрі серце, щоб отак відчувати чужий біль і ним перейматися...

А студентів цікавило і як розробити лінію поведінки в ролі судді, і як нічого не боятися... I великий режисер терпляче, до дрібниць розробляє лінію поведінки і все-таки молоді віру у себе, у свої сили... Поділився митець і своїми планами. Виявляється, зараз приступають до зйомок у Коктебелі фільму про Валентина Гафта. Готовиться «Лісова пісня», де Ада Роговцева гратиме смертельно хвору, у візку, саму Лесю Українку, яка, перемагаючи страшений біль, пише

автографів, а тут чомусь стала за ним у чергу. Думки бомбардували мою свідомість градом, хотілося так ще багато запитати, дізнатися, почту міркування видатного режисера... Дійшла і моя черга. Подаючи розгорнутий на чистій сторінці свій блокнот, я не втрималася: «Можна запитання?» Організатор, який стояв поруч, категорично запротестував. Пан Роман, ніби стримуючи розкритою доленою відведені руки заборону організатора, стверджено кивнувши мені головою, з душевною теплотою і якось ніжно і загадково сказав: «Пітай».

— В чому, на вашу думку, сутність внутрішньої свободи митця? — першим впав на язик мені запитання.

— Віра. — Роман Віктор вперше за весь вечір зняв темні окуляри, ніби заховав очім щось відчути, подивився пронизливим і бездонним, як вічність, поглядом мені прямо у вічі. Там була якесь невимовна туга, якесь гірке передчуття і водночас безмежна віра і стиснутість в кулак оптимізму. — Віра в небо, — ніби на підтвердження своїх слів, він переможно звів ліву руку дугори, — і нехай бude!

Вивішів рожевим фломастером автограф, режисер усміхнувся і вдягнув знову темні окуляри. Я з автографом відійшла вікі. Тут саме

заявлення. У мене не

НАЙДІЄВІША ОРГАНІЗАЦІЯ ЧЕРВОНОГРАДА

Те, що активістки «Прозерка» запросили власкора «Кримської світлиці» на свій п'ятирічний ювілей, говорить про високу «щільність» наших контактів і про неабияку результативність трирічної співпраці. Якщо говорити про пресу, то в актовому залі червоноградського Центру творчості були ще журналісти «Новин Прибужжя». Оце, здається, і все. Я навіть почав пишатися, що патріотки західноукраїнського шахтарського краю попри зайнятість таки не забули про «Світличку». Видно, свійого відчуває здлеку... А ось львівська газетирі чомусь не приїхали, і я вважаю, що даремно.

Бо те, що робить «Прозерок», варто посилено пропагувати в масштабах усієї області. Недаремно ж хтось із присутніх на ювілії назвав прозерчан «найдієвішою організацією шахтарського Червононограда». Подібних і в Україні небагато.

Треба сказати, що жінки добре продумали організацію вечора. Говорили про найголовніше — про культуру. Про зв'язок поколінь. Чи потрібне нашадкам бабусине гаптування? Вони, ріднені, стараються, а онуки можуть жодного разу не одягнути вишиті сорочки... То куди ж ми йдемо? Ці думки, певно, турбують більшість зрілих людей, але чомусь тільки дівчата з «Прозерка» зібралися і вирішили діяти. Гостям запропонували цікавий фільм, який детально розповів про роботу організації упродовж п'яти років.

Потім були привітання гостей — як із самого Червононограда, так і з навколоїшніх шахтарських поселень. Гарно, в поетичній формі, привітала прозерчан Віра Олеш із Соснівки. Кожній бджілці-бере-

гині з «Прозерка» вона присвятила теплі рядки. Почала, звичайно, з організаторок:

*Головус в товаристві
пані енергійна й мила,
Бурко Юля в епіцентрі —
всіх до гурту запросила!
Іра Горбач — фіндиректор,
тут з фінансами — лади.
Їй би у Верховну Раду —
фінміністром можна йти!
Ніжним мовним словечком
в «Прозерку» — Пащук Надія,
Рідна мова в її серці —
гарна й світла, наче мрія...*

Весь вірш не можу навести через брак місяця, але повірте, ніхто не був обділений увагою та поетичними рядками Віри Олеш. Треба сказати, що ці «прозерчанки» не шкодували теплих слів для усіх тих, хто так чи інакше сприяв їхній роботі. І цікаво, що серед інших вагомих постатьї (згадувалася відома львів-

ська письменниця Марія Чумарна, і навіть колишній міністр освіти Іван Вакарчук) було немало осіб, так чи інакше пов'язаних із Кримом та «Кримською світлицею». Згадали вони Богдану Процак із Севастополя та родину Паєвських з Червононограда. Скажете: причому тут Червононоград до Криму? Відповім: саме наймолодший воїк УПА Юрій Паєвський (зустрів у повстанській криївці свої 14 і 15 років!) був першим, хто передплатив «Кримську світлицю» і всіляко популяризував її у шахтарському регіоні. А ще вони сказали слова, від яких потепліло на серці: «Завжди з нетерпінням чекаємо зустрічі з родиною Годяків із Соснівки та з власкором «Кримської світлиці» Сергієм Лашенком...» Ну, з останнім все зрозуміло — ваш покірний слуга, а щодо Василя, Катерини та Наталі Годяків зазначу: саме вони

передплачують і активно популяризують «Кримську світлицю» у шахтарській Соснівці.

Вибравши зручний момент, я попросив головну берегиню «Прозерка» Юлію Бурко сказати кілька слів для нашої газети. Ось що вона розповіла:

— На жаль, не можна було показати і розповісти про все, що ми зробили за 5 років. Але я все одно задоволена зустріччю, бо атмосфера була теплою, доброчиличовою, і гости були чудові — всі вони наші давні приятели. Приїхали, не пошкодувавши часу, не злякавшись дороги... Навіть народний депутат Верховної Ради України Володимир В'язівський не забув про наш ювілей! Таких депутатів, як він, є дуже мало. Його не зіпсувала влада, він не спокусився на гроші... Не піариться, як дехто тільки перед виборами, а постійно спонсорує

наші акції, зокрема, давав гроші для придбання книжок усім бібліотекам Червононограда. Він дуже доступний, його можна зупинити просто посеред вулиці і розповісти про свої проблеми. Вислухає і допоможе. І ніколи не забуває вітати нас зі святами — або дзвінком, або есемескою...

А закінчити статтю я хотів би словами аспіранта кафедри художнього текстилю Львівської національної академії мистецтв Олександра Оparія, який теж приїхав до шахтарської столиці Львівщини, щоб привітати подвійниці:

— Я завжди з теплотою згадую години, проведені з «прозерчанками» у цих затишних залах, коли ми ледь не до другої ночі освоювали петриківський розпис... Ось на цій спільній творчості будувалися наші дружні стосунки. Ми з дівчатами цілковити однодумці і розуміємо: саме таке життя — в тісному контакті з рідною культурою — є по-справжньому вартісним!

Сергій ЛАЩЕНКО

О. Опарій та В. Олеш

«НАШИМ МАМАМ У ДАРУНОК!»

Вже вшосте напередодні 8 березня у Сімферопольському військовому шпиталі імені Святителя Луки (професора В. Ф. Войно-Ясенецького) проводився конкурс дитячого малюнка «Нашим мамам у дарунок!», в якому взяли участь діти військовослужбовців та працівників лікувального закладу віком до 14 років.

За доброю давньою традицією профспілкова організація шпиталю на чолі з лікарем-лаборантом лабораторного відділення Наталею Салиніною приготувала для учасників подарунки, цього разу це були набори юного художника (альбом для малювання, кольорові олівці, акварельні фарби тощо). «Цей конкурс надає дітям додаткове натхнення у їхній творчості та піднімає настрій усім жінкам та чоловікам нашого колективу напередодні Міжнародного жіночого дня 8 Березня», — сказала Наталія Салиніна.

Діти постійно та із задоволенням беруть участь у цьому дійстві, готуючись заздалегідь, представляючи на розсуд суддів справжні витвори мистецтва. За рішенням журі конкурсу кращими визнані роботи Дар'ї Куравіної «Киця та квіти», виготовлена з бісеру, «Букет для матусі» Петра Сосміна, зшитий з кольорових стрічок, та пейзаж Вадима Капітана, виклесаний з рису, гречаної крупи та соняшникового насіння.

Олексій МАЗЕПА,
майор, спеціальний кореспондент «Народної армії»
На фото: юні учасники та переможці «матусиного» конкурсу

На Керченському півострові, в м. Шолкіне Ленінського району є загальноосвітня українська школа № 3, що розташовується сьогодні на другому поверсі російськомовної школи № 1, яка займає перший і третій поверхи. Школа має свою бібліотеку, свої технічні класи. Українські книги, які надходили для школярів з усієї України, знаходяться в темному вологому приміщенні, в бібліотеці під них видлено лише одну полицю.

Директор школи Алла Іванівна Шляхова та представники батьківського комітету неодноразово зверталися до кримської влади, зокрема до голови ВР АРК Анатолія Гриценка, з проханням забезпечити учнів школи № 3 окремим приміщенням. А приміщення, яке дітям було обіцяно під школу, — закритий блок довгобуду, будівництво якого розпочалося ще за радянських часів, входить до загального шкільного комплексу. У відповідь влада посыпалася на брак коштів.

27 серпня 2010 року щолкінський міський голова В. М. Шкалаєрда підключився до цього процесу і звернувся до першого заступника голови Ради міністрів АРК П. М.

РЕЗОНАНС

«ЩО ЗАЛИШИМО ПІСЛЯ СЕБЕ ДІЯМ?»

Добрий день, шановна редакція «Кримської світлиці»!

Прочитала у вашій газеті статтю Ігоря Дуди «Чому не ростуть українські «культури» на кримському ґрунті?» і вирішила відгукнутися. Повністю поділяю думки автора, викладені в статті.

Українська мова — велика проблема для Криму. Українці, які живуть у своїй державі, соромляться чи бояться розмовляти своєю мовою! Чи ми є люди другого сорту? Чи вже такі толерантні (модне нині слово) до інших, що зневажаємо своїх предків, звичай, мову на долю іншим?

У нас в Євпаторії живе багато українців. Але українську ніде не почуєш, тільки вілті. Восени приїздять до Криму фермери з України продавати мед, олію, картоплю, горіхи. Багато разів спостерігала, як наші євпаторійці, почувши українську, самі переходят на рідну. Часто зі слізами на очах розповідають про себе. Звісно, це здебільшого літні люди.

Ось іще один приклад. Нешодавно моя донька їхала з друзями в трамвай. Молоді люди (21-22 роки) розмовляли між собою українською. Кондуктор довго дивувалась і раділа з цього і, розчутливішись, навіть грошей за проїзд з них не взяла. Це я до того, що українці Криму просто не хотять спілкуватися своєю рідною мовою, не мають змоги читати у вільному доступі українську пресу та літературу, але сумують за рідним. Тепер у наш інформаційний час можна, якщо захочеш, усе це знайти. Особливо потрібно знати нашу справжню історію, наших справжніх героїв. Тож, українці, читайте українські книжки і патріотичну українську пресу!

Я народилася і виросла в Криму. Родину моєgo батька у 1946-му вибрали з Польщі. А мати — родом з білоруського Полісся. У 1956-му, маючи вже двох дітей, вони приїхали до Криму. Тут я і народилася. Ми, діти, з дитинства розмовляли російською. В школі українську не вивчала, хоч літературу іноді читала. Так я і жила собі. Велика родина забирала майже весь вільний час. Але не без допомоги «Кримської

ЧИНОВНИКИ, ДЕ ВАС ВИХОВУВАЛИ?

Бурлакова та міністра економіки І. Л. Огородника, повідомивши, що фахівці м. Щолкіне провели нараду щодо поновлення робіт з введення в експлуатацію закритого блоку, які мають розпочатися в березні. Вартість робіт — 8,6 млн. гривень, тож В. М. Шкалаєрда просив відшукати можливість виділити їх з кримського бюджету і закласти кошти до бюджету під

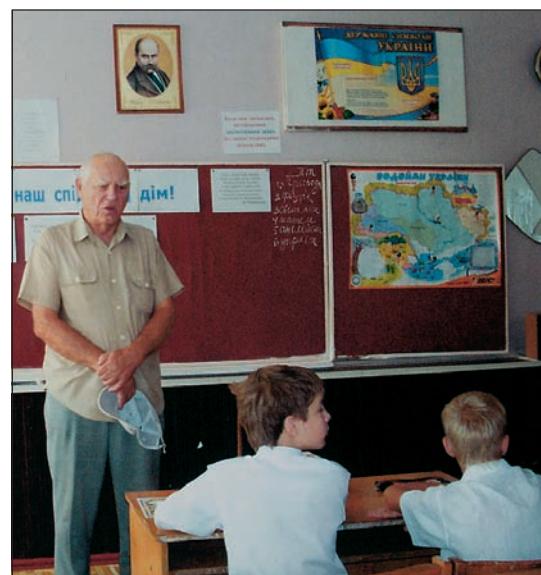
реконструкцію на наступний 2011 рік. Але відповіді так і не було одержано.

У той же час в смт. Леніне спромоглися побудувати російськомовну школу на 600 дітей, але в ній нікому навчатися. Тим не менше, у 2012 році її ввели в експлуатацію. Та невдало. Споруда, що не мала введені в експлуатацію котельні, не витримала морозів і дітям довелося продовжити навчання в старій школі. І це тоді, коли для українськовідомої школи № 3, яка перебуває в приймах у росіян, хочемо мати відповідь від кримських високопоса-

довців на лист нашого міського голови. Нас обурює також факт неуваги і неповаги до людини, обраної жителями м. Щолкіне, як і до представників української громади.

Григорій ЯЛОВИЙ,
член батьківського комітету
Віра БАЗИЛЕВИЧ,
класний керівник 6-го класу

На фото: Г. М. Яловий і В. М. Базилевич з учнями української школи

світлиці» (а я передплачу її з 2007 року) я почала замислюватись над тим, хто я є насправді, чи так ми живемо, як треба, і що залишимо після себе дітям? Вирішила для початку вивчити українську мову. Передплачу пресу, купую книжки рідною мовою (вважаю себе українкою, хоч в мені українська, польська та білоруська кров, якщо можна так сказати). Намагаюся вдома розмовляти українською мовою з дітьми. Вивчаю нашу українську історію. А ось, наприклад, вчителі в школі, де вчаться мої діти, морочать учням голови спогадами про Радянський Союз. Мовляв, у підручниках з історії України неправдива інформація, і Україна — частка Росії, а наша мова — діалект російської і таке інше.

Запрошую до школи ветеранів, які розповідають дітям, які звірства робили бандерівці, як вбивали і катували мирних жителів. І це тепер, коли всі ці розказні можна легко перевірити і спростувати! Краше б у школах вчителі займалися своєю справою — навчали дітей, а не ностальгували за тим часом, який, на щастя, вже не повернеться.

І настанок хочу розповісти читачам «Кримської світлиці» про ще один хороший український часопис — «Народний лікар України». Другий рік я його передплачу і дуже вдячна засновникам і особисто головному редактору Людмилі Алдабаєвій за цікаву і таку потрібну газету, яку, до речі, видає Всеукраїнське товариство «Просвіта». З першого номера стала її широкою прихильницею. Тут є не тільки рецепти від відомих українських народних лікарів для подолання хвороб тіла. Крім того, я вважаю, що ця газета лікує і душу. Тож хочу, щоб якомога більше людей дізналися про «Народного лікаря України» і користувалися його порадами. Виходить раз на місяць. Передплатна ціна на рік — 26 грн. 88 коп. Передплатний індекс: 30051.

Дуже рада, що «Кримська світлиця» знову повернулася до свого читача. Це дійсно єдиний українськомовний часопис у Криму. І ваше видання робить дуже благородну справу для об'єднання українців Криму. Дуже вам дякую за це і бажаю газеті процвітання, а вашому колективу — міцного здоров'я!

З повагою,
Людмила ЮШУК
м. Євпаторія

З ПОГЛЯДУ ВІЧНОСТІ

ЖИТЯ, МОВ МИТЬ...

Ох! Швидше б настало тепло! Воно обов'язково настане, бо зима вже позаду. Минулися короткі дні та довгі ночі з присмокрками. І небо вже голубе, а не сіре. І сонцеходить швидше і яскраво світить. І день триває довше.

В кінці осені тривожно на душі — якою буде зима, зате в кінці зими знаємо: якою б не була весна, за нею прийде літо. І не хочеться думати про осінь.

У житті людини ця зміна пір року повторюється багато разів. Були у нас роки з величими замітлями, а були майже теплі з малим снігом і слабкими морозами. Коли пробуєш їх відновити у пам'яті, то це не завжди вдається. Хіба що ці природні аномалії накладаються на якісь знакові події у власному житті.

Життя людини коротке. Правда, коротким воно стає тоді, коли людина живе відносно довго. У дитинстві ми підганяємо час, бо хотимо швидше стати дорослими. А пізніше час ніби рухається з постійною швидкістю: треба закінчити всі класи своєї школи, треба здобути професійну освіту. Пере скочити цей період не вдається майже нікому. Ну швидше б, швидше...

А далі життя йде, то прискорюєшся, то сповільняєшся, залежно від того, як воно складається — чи ти зумієш «скочити на підніжку трамвая» та швидко пойти. Тобто, чи тебе оцінять люди, чи знайдеш свое щастя та любов, чи зможеш народити дітей. У цей час людина спішить, спішить... Треба мати свою сім'ю, треба заробляти на життя. Треба виростити своїх дітей. І нема часу озирнутися назад — все вперед та вперед. Швидкість велика, а час плине повільно.

А потім настає твоя осінь. Поле зорано, урожай зібрано. Треба готовити себе до зими, до сірості, буденності, до все коротших і коротших днів. У цьому віці час істотно прискорюється. Не встигнеш зустріти Новий рік, як він уже кінчиться. Якщо в молодості життя здається безмежно довгим, немає йому кінця, то, постарівши, людина розуміє, що його життєва дельта стає все вужчою та вужчою. Треба встигнути допомогти дітям, хочеться побачити дорослими своїх онуків. Хочеться розказати, як тобі жилося. Але ж твоїм дітям і внукам нема часу тебе слухати. Вони теж спішать. Їхнє життя набирає свою швидкість.

І тоді приходить час роздумів. Як ти прожив своє життя? Чи міг застерегти своїх дітей від помилок? Чи кривив ти своїх близьких та знайомих? Чи зумів скористатися своїм талантом від Бога та чи не закопав ти його у землю?

Скільки б людина не зробила, але вона в старості, усвідомлює, що змарновано у житті багато. Заважали невпевненість, лінія. Деяким перешкоджали обставини, яких не можна було змінити. Деяким — гордина, коли здавалося, що ти — вищий від інших, а насправді ти лише скористався частиною того, що тобі судилося долею. А решту змарнував. Но не кожній людині вдається посадити «свій сад», діглядати його, дочекатися його цвіту та плодів. Але якщо ти і не дочекаєшся плодів зі свого саду, то їх скушують інші. Згадають тебе чи ні — це не так уже й важливо. Головне, щоб вони були смачними та корисними. Думай про це!

Роман ЯРЕМІЙЧУК
м. Сімферополь

* * *

Шановна редакція! Ще з давніх-давніх часів зберігся у мене аркуш (здається, з журналу «Зміна») з цією невеличкою розповіддю про руки. Надсилаю його вам і прошу, якщо знайдете таку можливість, надрукуйте, бо це — про віче, про те, на чому це життя тримається. Нехай хоч деколи люди, а особливо молодь, замислються над цим!

Ваша давня читачка
Марина Марківна ВОЛОШИНА
смт. Чорноморське, АР Крим

РУКИ

Вони можуть бути дитячі, маленькі і м'які, частенько у щось вимазані, неспокійні. То тягнуться до носика, то до шиби у трамваї, залишаючи свій слід, хапаються за що попало і просять зворушливо «дай-дай»...

Коли стають руки трохи старшими — не знають куди себе подіти, такі соромливі. Спокій повертається до них, коли щось тримають:

портфель, книжку, м'яч...

Руки наділені могутньою силою. Вони будують космічні кораблі і випікають духмяний хліб, тримають ніжних ще безсловесних немовлят і зброю воїна. Кажуть, очі — дзеркало душі. Можливо, це так. Але найбільше про людину, її життя, моральну наснагу, характер розповідають руки.

Піднесена над головою стиснута рука у салюті «рот-фронт».

Зустріч двох рук, рукостискання — то присяга на приязнь, на щирість, можливо, перший крок до торжества найблагороднішого почуття, яке люди іменують дружбою.

З відчаем підняті над головою руки — то горе...

О як багато вони промовляють!

Ось руки обвилися навколо ший, пестять, голублять і так не хочеться їх відпускати...

Але ж вони можуть грубо, з ненавистю тебе відштовхнути. А ці пальці, що недавно так ніжно торкалися волосся, збайдужили і спокійно струшують на підлогу попіл сигарет.

І здається цієї міті, що твої руки застигли і ніколи ніхто їх уже не відігріє. Адже ж куди їх подіти? Вони висять, як зів'яла гілка.

Ні! Вони ще потрібні!

Дуже багато років мине, поки вони стомляться, зовсім виб'ються із сил і стануть такі зморшкуваті, натруджені, притуляться до батареї або загорнутися затишніше і тепліше у шарф. Або можуть в роздумі про минуле і у загадках — підперти таке ж уже немолоде, як і вони, підбордія. А потім?

Потім вони,

ПРАДАВНЯ ЗАКОХАНІСТЬ В ПОЛЕ

Іван Дробний — поет, який живе і працює у місті Золотоноші, що на славетній Черкащині. Народившись у селі Богуславці, що пологими пагорбами тягнеться до цього красивого і зеленого містечка, він, Іван Дробний, навіки приріс до рідної отецької землі. Не звабили його ні близькі великі міста, хоч і навчався в обласному центрі — Черкасах у педагогічному інституті, ні далекі, до яких міг, певно ж, при бажанні поїхати. Ні, та їй годі. Живе на своїй маленький батьківщині.

Тривалий час, а це майже 29 років, віддав педагогічній праці: був учителем сільської школи, згодом, 1962 року, перебрався до свого райцентру, де спершу викладав російську мову кубинським юнакам, які приходили навчатися в училище механізації сільського господарства, а коли вони закінчили навчання і поїхали на свою батьківщину — острів Куба, Іван Дробний перешов працювати спершу до районного відділу народної освіти, а затім знов у школу № 6, де й завершив

свій учительський шлях. Але повністю переключився на творчу літературну працю, котру теж умовно поділив на дві частини: перша — це робота за письмовим столом десь так з жовтня до квітня, а в решті часу «робочий стіл» переніс на свої заміські десь соток землі, на яких добуває свій щоденний хліб насущний у прямому сенсі цього слова.

Він — член Національної спілки письменників України, лауреат обласної премії імені Василя Симоненка, автор багатьох збірок поезій та великого прозового автобіографічного твору «Хата з лободи». Вірші поета Івана Дробного дуже земні. Його, як він сам зізнається, «не тягне до формалістичних викрутів», де за туманом нічого не видно, а вабить висока простота у тексті, як ото на ніві, де потрібні чисті плоди, а не генетичні мутанти».

Чи вдається поету досягти отієї простоти високості у слові? Так, вдається. Вона у нього не просто проста, а художньо довершена, зворушлива, щира, без підробок і

натяжок, не висмоктана з пальця в кабінетній тиші. Відчувається, що вірші в Івана Дробного народжуються на отих десяти сотках заміського городу, де він чимало проводить часу. У його віршах переважає сільська природа — надзвичайно органічна, жива, а не прикрашена паперовими кольоровими квітами.

І квіти, і трави, і дерева, і ластівки та солов'ї, і річка, над якою в очереті профурчить діке кача, — усе в його віршах таке природне, близьке і рідне, що коли читаєш, то аж серце щемить, болить душа, пригадується свое далеке босоноге дитинство. І вкотре щиро позаздриш чоловікові, якого життєва доля не змогла відірвати від рідних піль, від його рідних просторів.

Та поет Іван Дробний не лише кохається в розмайті зелені свого городу, у пейзажі, який пречудово уміє змалювати словом, опоетизувати його. За кожним полем, за кожною степовою могилою він розпізнає відлуння далеких часів, нашу сиву історію, і серце його переповнене гордістю за власних пращурів, котрі уміли і хліб рос-

тити і рідну землю боронити.

Читати вірші Івана Дробного — це спілкуватися зі світом, який тебе оточує, з людьми — щирими, добрими, гостинними і працьовитими, з кожною бадилінкою і комахою, без яких не було б цього життя, дарованого нам Всевишнім.

У кожному вірші Івана Дробного є своя, на перший погляд, здавалося б проста, філософія, але то тільки на перший погляд. Насправді ж його поезія всуціль пронизана життєвою філософією, філософією людини обдарованої, талановитої, коріння якої глибоко в землі, а кроня вишумовує у небі художніх образів і високих почуттів.

Гадаю, краще за всі слова похвали скажуть самі про себе поезії Івана Дробного — люди велими залюбленої у рідну землю і рідне слово, скромного трудівника на неозорій ниві нашої національної літератури. Отож, до уваги шанувальників художнього слова пропонуємо вірші поета Івана Дробного з його нової збірки «В Златокраї жито полові».

Данило КОНОНЕНКО

Іван ДРОБНИЙ

I ЗЛАТОКРАЙ, I ЗЛАТОГРАД...
В Златокраї жито полові,
Носять бджоли золоті меді.
Понад жито — шабля Джеделя,
В квіті жита — дух Сковороди.
Крізь віки в нас кров козацька грає,
На мажорний надихає лад.
Крізь віки над нашим Златокраєм
Величаво сяє Златоград.
В днину рожу, в гроздоград
Наше місто Златоград
Здавна сяє іменами
Думитрашка та Ужвій,
Що не меркнуть із літами
У оправі золотій.
Орди Чингіз-ханові топтали
Землю нашу, хижака німчуря.
Златокрай з-під кожної навали
Воскресав для щастя та добра.
Златокрай під високу голубою
Жде весіль і накрива столи
Від блакитних вигинів Супою —
Аж до хвилі срібної Сули.
Нам нішо не стане на заваді —
Буде вічно золота пора.
З пles козацьких воду в Златограді
Золота веселка набира.

БЛАКИТНЕ ДЕРЕВО ДНІПРА

Воно у вічність пророста
Із чорноморської глибині.
На ньому села і міста —
Неначе гнізда солов'їні.
Ворони мчали на блакиті,
Прехижі всі та гонористі,
Щоб наші гнізда розоріть
Ta я раювати у зелен-листі.
Гнівілись Прип'ять і Сула,
Росі малої кремінь-скали,
I сизокрилого орла
Вони на битву випускали.
Вертались злагода і мир...
Ta знову галич нетвереза
Вгняла в дерево вже леза
Вогнених крупівських сокир.
Хоча кривавилось од рані,
Не впало зрубаним в тумані —
Повергло в прах на полі брані,
Взяло напасників у брані.
I знов під сонцем богатир
Плека свої блакитні шати...
Ніхто не викує сокир,
Яким це дерево зрубати!

СКІФСЬКІ МОГИЛИ
Як тут дуло! Але й понині
Іх не розвіяно у пил.
Мов ті вулкани, на рівнині
Синіють конуси могил.
До них ходжу я у замрії.
З них добре видно в далині,
Як золотом маківки Софії
Мій прап鲁р світиться мені.
Що вітер? Є грізніші сили!
To ж жалю повниться душа
I не розорювати могили
Вона благає лемеша.
Нам пуд якийсь мізерні метри
Дадуть картоплі чи вівса.
Це ж тут рівнинні геометри
Тяглись душою в небеса!
По крихти гори наносили,
Трудом вписавшиесь в небосхил.
Лишім нашадкам ці могили —
Далеко бачиться з могил!

СИВИЙ ЧУБЧИК ПОЛІНУ
Між хлібами вирина
Сива-сива давнина.
Чеше колос на лану
Сивий чубчик полину.
Я до чуба доторкнусь,
Щоб відчути на дотик Русь.
Знову лихо? Знов набіг?
Половчанин? Печеніг?
Чи шуліками з-під хмарі
I монголи, і татари?
Сталь скрігоче. Кінь ірже.

«ШОВКОВИМ ПРОМІННЯМ МЕЛОДІЙ ДО ПОЛЯ ПРИВ'ЯЗАНИЙ

Зайди ласі на чуже.
У неволю слізний ранок
Вже арканять через гать.
Білі руки полонянок
Ніби лебеді ячать.
Ti відбити зайд не зміг
Й тут, мій русичу, поліг?..
Мов праਪредка сивину
Гладжу чубчик полину.
Не одна в юзі-тумані
Причайлася тайна.
Скіфська баба на кургані
Не розкаже, хоч і зна.

В ЦІМ КРАЮ,
ДЕ ЧАПЛІ ТА ЛЕЛЕКИ
В цім краю, де чаплі та лелеки,
А над ними — місяць уповні,
На шляху, що ліг «з варяг у греки»,
Думні думи ходять при мені.
Тут цвітуть васильки-vasilechki
I бентежна іволга співа.
За дошу підсінені вервечки
Пучками тримається трава.
Дощ з-під сонця. Десь grimitt
i blitska.

Райдуга спиває спів у птиць.
I земна гойдається колиска
На гаках миттєвих блискавиць.
На годину півень кукурика.
Голуби воркують. Ой дива!
A з-під хмарі вже летить шуліка
I крилом півоніс закрива...
В цім краю, де чаплі та лелеки,
A над ними місяць уповні, —
На шляху, що ліг «з варяг у греки»,
Думні думи ходять при мені.

НАОДИНЦІ З ПОЛЕМ
Із полем залишившися наодинці,
Я праколишине бачу наяву.
Поза туманом юрмиша ординців
На стійбищах витоптують траву.
Мов чорні крукі,
мчать чужинські коні,
Простершись над сполоханим
зелом.

Свистить стріла у мене біля скроні,
Продовжуючись в небі літаком.
Втіка на Русь мій предок із полону,
Смертельної торкнувшись тайни.
Не лісомсмути —
йдуть бійців колони.
Не розібрать лиш, з котрої війни.
Смерканням оповіти в тасмниці
Хліба навкіл, дорога польова.
Чи то німецький танк

стойть в пшениці,
A чи комбайн в загінці спочива?
Повіє холодочком з рути-м'яти —
Мурашками по спині піде страх.
Мені здається, де тут не ступати,
A все одно ступати по кістках...
Закінчаться побачення хвилини —
I я на листі з поля принесу,
Hi, не росу, а крові крапеліни,
Що за століття вицвіли в росу.

А Я ПОЇДУ, Я ПОЇДУ...
Лиш сонце вигляне з-за гаю —
Я в путь зберусь біgom-bіgom.
Велосипеда осідаю —
Прудкого оленя свого.
Ним я пойду, я пойду
В деревляни, в древність,
в русу Русь

I не вернуся до обіду,
I опівночі не вернусь.
Підгонити будуть стебла жита
I лунко цвіохкати, мов батіг,
Po вогівих гумових копитах,
Po струнах спиць — як струнах ніг.

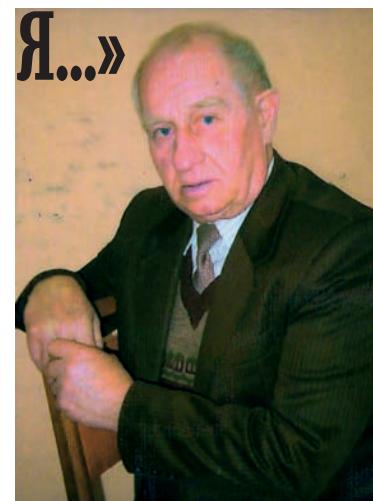
За комір будуть капати зорі,
I налика пташиний крик.
Русалки вийдуть яснозорі
Гулять під місяць-молодик.
Тут давня казка не заснула.
Поверху древа вкаже Див,
De ратай пітував Микула,
De в битву Муромець ходив.
Напружу слух — за літ імло
Виразно вчеться за мить:
«Іржуть комоні за Сулою,
I слава в Києві дзвенить...»
Я обінму берези шию
B передсвітання голубі
I не відкрите ще відкрию
U не відкритому собі.

ВІТРЯК
Нехай він іншій, як мана,
Приходить в дім по «теле».
Я ж сам піду аж до млина,
Хоч він давно не меле.
Він диха сутінню століть
Й сьогоднішньої днини
Музейно так собі стойти
У рамці з павутини.
Тче павутинна сивина
To світле, то мінорне.
A вітер звично до млина
Хліба, як море, горне.
Не раз приходило, не три
Безхліб'я до голоти —
I щедро віяли вітри,
Ta нічого молоти.
Скільком опухлим, o скільком,
Покіль земля не вкрила,
Усе здавалися хрестом
Його стоячі крила.

Пробоси хлібця не стало сил —
Ім до могил натомість
Дали й у голови тих крил
Жахливу нерухомість.
У тридцять третім без хреста
Мільйонно пхали в ями.
Ой скільки ям тих зароста
Колючими тернами!
Перстом всвітнім із Кремля
Убиті дітки й мами.
За ними й досі ще земля
Ридає солов'ями...

МОГИЛА БІЛЯ ХАТИ
Пахощі любистку й рути-м'яти.
Голоси далекої рідині.
Праділ на метровій глибині.
Не в труні лежить, а у рядні.
Глибоко не мали сил копати —
Праділ на метровій глибині.
Чути все — й він слухає охоче,
Що було прелюбим на віку:
Лиска муха, курочка сокоче,
Півень витяга «ку-ку-рі-ку».
Правнуки його, його павіття,
Досягають сміхом у блакит.
Про могилу більш як півстоліття
Не велілось вголос говорить.
I не смій тим більш переховати,
Ніби в чімсь була його вина.
Так він і лежить побля хати,
Проти причілкового вікна.
Mo, це й краще. Будемо відверті:
De його ляля товариші

B 33-im по голодній смерті,
Vже летять байдужі лемеші.
Чи стоять ліси чортополоху
Na путі до пам'яті, мов гать,
Щоб забули люди te потроху,
Що повік не можна забувати.
Ця могила про страшну епоху
Mоже ще й нашадкам нагадать.

ДВІ СВІЧКИ ДИТИНСТВА

В дитинстві дні були веселі,
Була веселою земля.
Ходила лелека при оселі,
Стояла чапля звіддала.
A я корову пас, та й годі,
Z вербовим прутком в руці.
Стояв лелека при городі,
Ходила чапля в осоці.
Про них розказував я мамі.
I навіть снілося вночі:

To у моїм дитячим храмі
Горять незгасно дві свічі...
Mabуть, душа моя із тіла
Letiti duma za morz,
Bo bila svicha dogorila,
A sira svicha dogora.

ЦПП, САПА, ГРАБЛІ, ЛОПАТА
I в колгоспі, й біля хати
B праці вічній батько-мати,
Baba Vasylka, dіd Pavlo,
A в цілому — все село.
Bід роботи не багати —
Bід роботи всі горбаті.
Chorni, витягнуті в нитку,
Iх хита — моя напідпитку.

Witkali i hyni sily
B te, sho siyal i kosiili.
Pidsoblyia i rindni dtki
Im konati «p'jatilitski»
I u poli, i na gorodzi...

Lixho-lyshenky, ta i godi.
Dopikaes vsim robotu,
She i katma zosintu v

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується **творчий конкурс серед юних читачів** — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайно або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельце» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди!

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?

— ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ЦЕЙ ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

«Джерельце»

БЕЗСМЕРТНОМУ КОБЗАРЮ

Там, де тече синя річка
І явір стоїть над водою,
Там досі блукає Шевченко,
Змальовує тихі прибої.
Там досі пасуться ягњата,
А дівчина плоскінь збирає.
Все той же там вітер гуляє,
Схилилась і плаче тополя,
Невтішна дівчина доля...
Тим полем, що йде Катерина,
До серця притнувши дитину,
Там дух невмирущі витає
Й слова незабутні лунають:
Ми завжди тебе пам'ятаєм,
Наш вічно безсмертний

Кобзарю!

Олена ЗАВАЛІЙ,
учениця 7-го класу
м. Євпаторія

УРОКИ МУДРОСТІ

(ЗАПОВІТИ КОБЗАРЯ НАЩАДКАМ)

Людина, яка запам'ятала слова
мудрих, сама стає мудрою.

Абай Кунанбаев

Тарас Шевченко — людина, яка зробила для українського народу більше, ніж будь-які політики, що мали силу та можливість покращити життя людей. Літературна спадщина поета надихала весь український люд до рішучих дій, щоб здобути свободу. Глибокі філософські роздуми Кобзаря допомогли нам, людям ХХІ століття, не лише зрозуміти дійсність у часи кріпацтва, але й прислухатись до його заповітів, які були, е та будуть актуальними завжди.

Без чого не може існувати людина? Звичайно, без Батьківщини! Для кожної людини, для кожного народу його рідний край є місцем, яке необхідно шанувати й любити. Тарас Григорович навчав нас: «Свою Україну любіть!.. За неї Господа моліть». Ми, кримчани, народилися у казковому місці, яке любимо за дитячі спогади, за теплій хліб, за безкрайні степи, за величні гори. Де б ми не були, по яких життєвих стежках не довелось би пройти, Україна буде місцем, де нас завжди любити та чекатимуть.

Кожен з нас знає, що в сиву давнину не було поділу між українцями, росіянами, білорусами, поляками... Був єдиний народ — слов'яни. Народ, перед яким тремтів ворог, народ, якого об'єднувало віра. Але в результаті політичних подій дружне побратимство зникло й розділилося на різні держави.

Подай же руку козакові!
І серце чистее подай.

І знову іменем Христовим

Ми оновим наш тихий рай, —
закликає Тарас Шевченко за-
сланців у вірші «Полякам» (1842 рік). Ми повинні пам'ятати, що ми — брати однієї крові, і мусимо допомагати одне одному в скрутні хвилини, поважати традиції, яких дотримувались наші пращури, бо нічо так не зближує людей, як спільні думки та віра.

Наше щастя, що ми живемо в часі, коли кожна людина має можливість пізнавати світ, науки, вивчати різні мови без обмежень. Адже в часи Шевченка лише еліта могла розвивати себе як особистість. А зараз для кожного з нас відкриті всі джерела отримання знань. Головне — зrozumіти, що свою рідну мову потрібно вивчати в першу чергу. Саме на цьому наголошував Тарас Григорович у «Посланні...»:

У нашім раї не землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим...

жорстокості, насильства та не-
рівності.

Не обійшов Шевченко такі приземлені, але в той же час важливі й необхідні для людини речі, як сімейні проблеми. На жаль, Тарас Григорович не мав сім'ї, але у своїх поемах «Най-мичка» та «Катерина» описав безмежну материнську любов, самопожертву заради дітей. Письменник закликає шанувати материнство й створювати щасливі сім'ї, бо це запорука щасливого держави:

У нашім раї не землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим...
Отже, бачимо, що ці зернини мудрості, які ми черпаємо з духовної криниці великого Кобзаря, є тими заповідями, за якими повинна жити кожна сучасна людина — створювати сімейне вогнище, вивчати своє родинне коріння, бути милосердною, любити та прославляти свою країну. І найважливіше — просто бути щасливою. Адже щастя й спокій усього народу залежить від кожної людини. А Україна — це ми з вами!

Ярослава ПАВЛІВА,
учениця 10-А класу
Нижньогірського навчально-
виховного комплексу
«Школа-ліцей» № 1

НА КОНКУРС!

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ВЕЛОСИПЕДА

Велосипед... Катання на велосипеді — це чудовий спосіб провести вільний час із користю для здоров'я.

Французи стверджують, що першу конструкцію, яка нагадувала велосипед, вигадав М. де Серве у 1790 році, з'єднавши два колеса рамою. Їхати на такому велосипеді-самокаті можна було тільки вперед, нікуди не повертаючи і відштовхуватися від землі ногами. Але винахідником велосипеда вважається К. Ф. Драйз, який у 1815 році вигадав таку саму конструкцію. Педальний привід, незалежно один від одного, вигадали два німецьких механіки Г. Міліус (1844) і Ф. М. Фішер (1853). У 1861 р. почала роботу перша майстерня з виготовлення «біциклів» або, інакше,

«велосипедів» — так називали ці нові машини. У 1870-х роках була винайдена ланцюгова передача на заднє колесо, потім — кулькопідшипники, а коли у 1889 році Дж. Данлог розробив надувні шини, велосипед став дуже нагадувати сучасний. Почалось промислове виготовлення велосипедів. У багатьох країнах любителі велосипедної їзди, об'єднавшись у товариства, навіть примусили держави привести до ладу шляхи, — щоб по них було зручно кататися.

Зараз велосипед — найпопулярніший транспорт у світі. Їздити на ньому дуже легко, він не залежить від джерел енергії і не забруднює навколошній світ. Катання на велосипеді забезпечує активний і здоровий відпочинок. До того ж, велосипед — дуже зручний різновид міського транспорту.

Ліза Мулюкбаєва

Велосипед середини XIX ст.
з педальним приводом
на переднє колесо.
Мал. Ліза Мулюкбаєва

ВЕЛОНОВИНИ

МЕР КІЄВА МАЄ НАМІР ПЕРЕСІТИ НА ВЕЛОСИПЕД

Голова столичної міськодержадміністрації Олександр Попов сказав, що їздитиме на роботу на велосипеді. Таку заяву він зробив нещодавно журналістам, — повідомляє кореспондент УКРІНФОРМу. За словами О. Попова, подібна практика існує в багатьох країнах світу, де чиновники їздять на роботу на велосипедах. Попов нагадав, що у столиці зараз реалізовується програма зі створення велосипедних доріжок. Тому, вважає він, незабаром і в Україні держпосадовці пересядуть на велосипеди. «Я сам із задоволенням сяду на велосипед», — зазначив О. Попов.

У ТЕРНОПОЛІ РОЗРОБЛЕНО ВЕЛОСИПЕДНУ СТРАТЕГІЮ

У Тернополі розроблено концепцію розвитку велосипедної інфраструктури міста на 2011-2016 роки. Як повідомили кореспонденту УНІАН у прес-службі міської ради, документом передбачено будівництво доріжок для проїзду велосипедів у паркових зонах міста та довкола Тернопільського озера. Заплановано, що цими доріжками також зможуть пересуватися на інва-

лідних візках люди з осoblivimi потребами.

Окрім цього, в контексті підготовки до проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 року прийнято рішення поєднати веломережу міста із дорогами області. Відповідно передбачено, що під час будівництва та реконструкції автомобільних доріг області буде облаштовано пішохідні та велосипедні доріжки. На сьогодні вже збудовано понад 5 км таких доріжок вздовж автомобільних доріг на під'їздах до Тернополя.

СВАПАТОРІЯ — ВЕЛОКУРОРТ!

В Євпаторії було відзначено «День без машин». Цього дня було обмежено рух автомобілів, а всім водіям запропонували долучитися до акції: пройтися піші або пересісти на велосипед чи трамвай. Навіть міський голова Євпаторії Андрій Даниленко разом з чотирикратним чемпіоном світу з велоспорту Віктором Биковим і 146-ма службовцями міської ради пересели на велосипеди!

В місті розроблена концепція розвитку велоруху. На думку євпаторійських фахівців, рельєф міста-курорта ідеально підходить для поїздок на велосипеді. В рамках реалізації проекту передбачено створення велодоріжок та велопарковок, обладнання веломаршрутів, щоб розвантажити приморське місто від зайного автотранспорту і покращити його екологію.

ВИШИВКА – КОД ДОЛІ

Життя – у вишивці,
а вишивка – життя,
На полотні найтонші,
найвірніші
Розкладені жіночі почуття.
На полотні ти доло
прочитаєш,
Засліпити ніч із глибини
вогонь.
Ти – жінка! Надзвичайні
серце маєш,
Даруєш радість із своїх
долонь.

Крим – перехрестя різних культур. Сьогодні він відновлює сторінки своєї багатовікової історії, яка утверджує нас у думці про те, що джерела народного мистецтва ніколи не висохнуть. Вони живуть і будуть жити в пам'яті людей, у золотих долонах майстрів.

Уже протягом кількох років я вивчаю мистецтво вишивки, а саме – вишивання рушників, картин, орнаменти вишивки, їхнє значення. Але мої знання були лише теоретичними, отже, недостатніми. Саме тому я вирішила дізнатися, чи є у моєму рідному селищі Нижньогірському справжні вишивальниці, щоб дечому у них навчитися.

А поштовхом до цього стали відвідини виставки «Український рушничок» у Будинку культури, яку організувала майстриня народної вишивки Віра Сергіївна Роїк у 2010 році. Я зі своєю вчителькою української мови та літе-

ратури Миронюк Світланою Миколаївною побувала на цій виставці. Тут були представлені вишивки майстрині. Мало того, нам вдалося поспілкуватися особисто з Вірою Сергіївною, поставити їй кілька запитань, взяти автограф.

Із бесіди мені стали відомі дейлі біографічні цікавинки про майстриню. Наприклад, те, що батьки її були у дружніх стосунках із відомими людьми: Панасом Мирним та Володимиром Короленком, який, доречі, був їхнім родичем, Антоном Макаренком. Здивувало мене і те, що Віра Сергіївна в дитинстві захоплювалася живописом, літературою, грого на фортеці, хореографією, спортивним бігом, ковзанами – всім, тільки не вишивкою. А з сьогодні ми знаємо її саме як майстриню вишивки!

Дивовижно! Мене проймає гордість, що була знайома з такою талановитою вишивальницею, як дуже цим пишаюся.

Удосконалювати свої знання, вміння і навички з вишивання я намагаюся на заходах гуртка «Джерельце», яким керує моя вчителька, наставниця Світлана Миколаївна. Ми вирішили зайнятися пошуко-дослідницькою роботою: довідатися, знайти, познайомитися з узагальнити досвід вишивання місцевих майстринь. Незабаром дізналися і вирушили в гості до Зої Савеліївни.

Климук. Вона виявилася дуже приємною, комунікальною жінкою. З нею легко і цікаво було спілкуватися. Майстриня показала нам свої вишивки роботи, відповіла на наші запитання.

Зої Савеліївні – корінна кримчанка, закінчила гідромеліоративний технікум у Мелітополі, працювала на будівництві Північно-Кримського каналу. Має двох синів, трьох онуків. Зараз займається підприємництвом, а вишивка – це її хобі, заняття для душі.

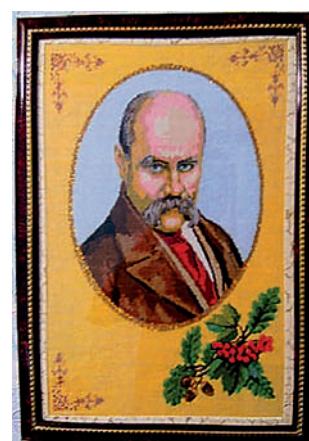
Історія Зої Савеліївні чимось схожа на історію Віри Сергіївни Роїк: у шкільні роки захоплювалася живописом, літературою – всім, тільки не вишивкою. Вишивала потрохи, на уроках. А з 90-х років почала вишивати рушники. В основному – обрядові. Готовила їх на весілля своїм синам.

У 2005 році у жінки почалася чорна смуга в житті. Через кожні два тижні з нею щось траплялося (то ногу підверне, то захворіє, то проблеми в родині тощо). Подруга порадила її сходити до церкви. Вона прислухалася до поради. Коли прийшла в церкву, на очі потрапила картина «Таємна вечірня». І Зої Савеліївна захотіла її вишисти. Але з чого розпочати? Сестра порадила подивитися журнал «Вишивка». У ньому знайшла те, що потрібно було – схему до картини «Таємна вечірня», детальний опис послідовності вишивання. 9 місяців працювала вишивальниця. Тепер ця картина – найулюбленіша! А ще найбільша за розмірами: 55 на 130 см.

Ось з того часу вишиває наша співрозмовниця. Без цього заняття вже не може жити. Вишивка для себе, для душі, для сім'ї.

Коли розглядала галерею вишиваних робіт (їх близько 40) у квартирі майстрині, мою увагу привернув портрет Тараса Шевченка.

Зої Савеліївна вже давно мріяла вишисти цей портрет. Знову допомогла схема з

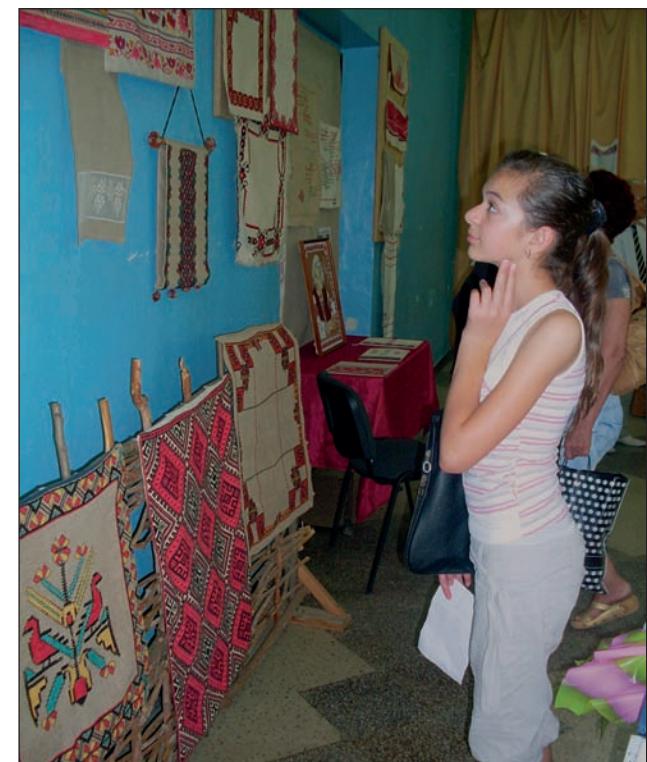
журналу «Вишивка». Деякі елементи придумала сама, наприклад, гілочка калини – символ України, листя дуба – символ чоловічої сили. У картині використано 44 відтінки ниток муліне. Деякі елементи виділила люрексовою ниткою.

У Зої Савеліївні зберігається чимало рушників. Це весільні рушники синів, рушник «Дівчина з коромислом», створений за мотивами народної української пісні «Несе Гала воду»; рушник, вишигтий на тему російського прислів'я «Не красна изба углами, а красна пирогами».

Зої Савеліївна – ветеран будівництва Північно-Кримського каналу. Її ім'я занесено у Книгу Пошани. Майстер декоративно-прикладного мистецтва, справжня берегиня української народної вишивки. У своїх пів століть вишивала, продовжує сіяти прекрасне, добре і вічне! Своєю творчою працею, наснагою вона продовжує підносити наше вишивання на рівень нашої національної культури, нашу духовність, поповнюю її скарбницю своїми неоціненими полотнами, вишивтими з любов'ю.

Моя пошукова робота на цьому не зупиняється: я й надалі буду продовжувати відкривати нові імена майстринь-вишивальниць нашого селища. Українська земля багата на таланти!

Ельвіна АБІБУЛЛАЄВА,
учениця 9 класу Нижньогірської ЗОШ I-III ступенів № 2

Одного вечора по телевізору показували фантастичний фільм. І хоч мені вже час було спати, мама дозволила подивитися.

— Хай дитина розвивається, — сказала вона таткові.

— Та він же нічого не второпає! – заперечив тато, але я вже зруочно вмостила в кріслі й приготувався розвиватися.

Сиджу, дивлюся. А воно таке фантастично-фантастичне. Якісь чорні хмари весь час вириють, клубочаться. А потім вогонь як спалахне! А за ним – наче громи в бубони – бум-бум-бурум!

Страшно мені стало... Але тут на екрані поплив космічний корабель. Летить він, летить і прилітає, ну в той, як його, – АНТИ-СВІТ...

Що воно було далі – не пригадую, бо я так міцно заснув, що й не зчуває, коли татко в ліжко вклав. Прокидаюся вранці, а в голові в мене слово оте цікаве крутиється: АНТИ-СВІТ. Химерне слово, так і проситься, щоб на нього якусь дражнілку придумати:

Світ, світ, анти-світ,

Надішли мені привіт...

Ходив я, ходив, думав-думав, а тоді й питаю маму:

— Ма, а що воно таке, отої АНТИ-СВІТ?

— О, – зраділа мама, – недаремно я дозволила тобі подивитися фільм. Дешо ти все-таки зрозумів.

Що я зрозумів, чесно кажучи, сам не збагну, але навішо псувати мамі настрайті?

Ми сіли на канапі, я мама сказала:

— Слухай уважно. Світ – це все, що є навколо нас: люди, міста, дерева, села, небо, ріки, тварини. Ну, все-все, що нас оточує. І самі ми, і наші друзі, і улюбліні книги, і наші справи...

Тут прийшов з роботи татко. Він трохи послухав нашу розмову, посміхнувся.

— Ну що, розвинувся?

— Татку, а що таке АНТИ-СВІТ? – підсکочив я, бо мама вже про світ пояснила.

— Ну, саме слово АНТИ означає ПРОТИ, або ПРОТИЛЕЖНИЙ...

Що тут зробилося з моєю уявою! Якісь тільки анти-світів не намалювали я собі в голові. Я був глибоко переконаний, що у тому, іншому світі, все робиться навпаки. Ну, приміром, у школі всі учні і вчителі

мама вела далі:

— Хіба не буває, що людину просять зробити одне, а вона робить зовсім протилежне?

Мене як шилом укололо: будь-шо відшукати той хитрий АНТИ-СВІТ – підскочив я, бо мама вже про світ пояснила.

Невдовзі дещо зрозумів.

Ось будить мене вранці батько:

— Вставай, сину, до школи спізнишися...

Я добре чую і вже хочу встати, але отої другий АНТИ-Я шепоче: «Ta

тібінвуся? Ох, Олесю...

Та я вже лечу сходами вниз, а подумки зарікаюся: не слухатиму більше ніякого АНТИКА, хай він сам по собі, а я – сам по собі. Вранці в мене зарядка, обтирання. Книжки у портфеля складатиму звечора. А снайданок з'ядатиму справно...

Але ж то зранку...

А коли ти прийдеш зі школи, кинеш портфеля, а хлопці вже постукують у дворі ключками... Тут тебе ніяка сила неспроможна втімати. Пішов у хокей грati. Ну, ми їм шайбу, – вони нам шайбу... I згадалося мені, що математика ще не зроблена, а той хитрий АНТИК під'юджує: «Ще одну шайбочку, ну одну-едину...» Увечері ледве до ліжка дотягся, як там уже математика... Другого дня – двівка.

Мама розгінівала, татко відмовився брати мене на виставу до цирку, а я... Я ладен був провалитися від сорому крізь землю. Так мені хотілось пояснити моїм чудовим татковій мамі, що я зовсім не поганий хлопчик, що це, власне, і не я винен, це все він, той АНТИК, котрий у мені живе...

Звичайно, нічого цього я їм не сказав, сидів цілій вечір – задачі розв'язував. А сам собі вирішив будь-що вигнати з себе того неслуха! Або хоч перевіхувати його якось.

Та ось одного разу...

Одного разу повертаєсь я зі школи. Якраз по дорозі додому хлопці ковзанку зробили, – залишили водою гірку, морозець прихопив її, – катайся, скільки хоч! Повернув і я на ту ковзанку, знову ж таки АНТИКА послухав. Бо мама завжди каже, щоб із школи юшов просто додому, ніде не затримувався. Може, я схаменувся б, ковзнувсь раз і гайда додому, але бачу –

Я ЧИ АНТИ-Я

ОПОВІДАННЯ

ходять не по підлозі, а – по стелі. І не на ногах, а на руках... Або... Або, ой смішно, в фільмі «Ну, постривай!» не Вовк хоче впіймати Заяця, а навпаки, Заяць біжить і кричить: «Ну, Вовче, постривай!»

От тільки де він, той АНТИ-СВІТ? Цього я ніяк не міг собі уявити. Після тривалих роздумів поплentався за батьками на кухню.

— Татку, – допитувався я, – а таке насправді буває чи тільки в кіно? Єде-небудь той АНТИ-СВІТ?

— Хто знає, – стенув плечима тато. – Може, десь і є...

Мама позирала на нас обох і якось таємниче посміхалася. А потім сказала:

— Коли хочеш знати, то не треба далеко ходити, щоб зрозуміти, що таке АНТИ-СВІТ.

— Як?? – вигукнув я, а тато високо зів брови.

— А отак. У тобі самому, синку, живе і світ, і анти-світ. Тепер уже ми з татком сиділи на канапі, а

— Погано, що ягодинка поглянь!

Я мерцій хапаю портфеля, кидаю туди книжки, прожогом – на кухню, сяк-так ковтаю сіданок, мерцій одягаюся. Батько вже тримається за ручку дверей.

— При такій організованості, – каже він докірливо, – ти навряд чи досягнеш чогось у житті. – I виходить, не чекаючи мене.

Мама теж незадоволена мною:

— Ото ти так поснідав? Так за-

СЕВАСТОПОЛЬ – МІСТО УКРАЇНСЬКОЇ СЛАВИ І ТРАГЕДІЇ

(Продовження.
Початок у № 1-10)ЗМАГАННЯ
ЗА ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ФЛОТ

Повернемося до подій у Севастополі 1918 року.

Німці, які співпрацювали з Українською Народною Республікою (УНР), уже починали розуміти, що чинна в Україні влада не зможе виконати ті поставки, про які була домовленість між Німеччиною, Австрією, з одного боку, і УНР – з іншого. У кінці квітня 1918 року була проголошена Українська держава. Гетьманом всієї України був обраний Павло Скоропадський.

«У той же день, о 16.00, довідавшись по телеграфу про створення Української Гетьманської держави, Чорноморський флот, щоб не бути захопленим німцями, підняв українські прапори», адмірал Саблін і його штаб присягнули на вірність Україні.

Вступивши у Севастополь, німецькі війська не зачепили флот, оскільки це був флот союзної держави. У той же час Росія робить все, щоб не віддати флот Україні. Краше знищити, – але не віддати! Більшовицький уряд РСФСР ще раніше прямою телеграмою зобов’язав адмірала Сабліна відправити флот у Новоросійськ. Саблін відмовився. Менша частина кораблів під червоними прапорами самовільно тоді покинула Севастополь і перебазувалася до Новоросійська.

В Україну особисто Леніним і Троцьким направляються диверсійні групи, ліві есери, анархісти і, саме собою, більшовики для організації всередині суверенної держави збройного повстання проти існуючої законної влади. На півдні нашої країни цим займається балтійський матрос Дубенко. А кораблі, які стоять на Новоросійському рейді, приречені на загибель.

Хто з людей середнього покоління не вивчав у шкільному курсі української літератури вигаданий твір Олександра Корнійчука «Загибель ескадри». З цього тексту люди дізнавалися про те, як 1918 року в Севастополі українські націоналісти нібито намагалися віддати Чорноморський флот німцям, а «героїчні» більшовики того не допустили, затопивши військові кораблі в морі коло порту Новоросійськ на узбережжі Кавказу.

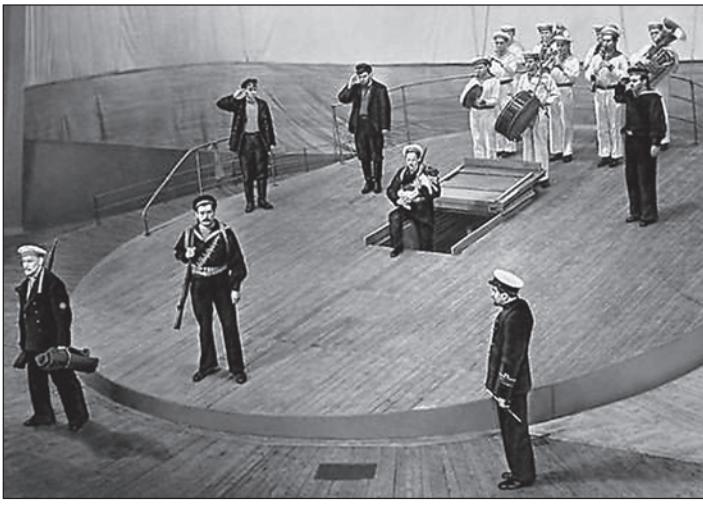
Головним героєм радянської п’єси є незламний комісар Оксана, яка навіть відчайдушних матросів присмиряла. В одному з радянських посібників для вчителя говорилося: «За принциповість і доброзичливість, риси справжнього більшовика, Оксана користується великим авторитетом і любов’ю в моряків ескадри. В її особі вітають «всіх революційних жінок» знамениті кочегари Фрегат і Паллада... Зовсім невипадкове таке ставлення до цієї жінки, адже вона – представниця народних інтересів, уособлення революційного духу, більшовицької витримки». І далі: «Вона, як і весь комітет, не знає виходу із скрутного

становища. Й також, як і всім, неймовірним здається запропонований Москвою захід – затопити бойові кораблі, щоб їх не захопили німці. Але ж вона вміє підрядковувати свої емоції і дії партійній дисципліні і готова виконати наказ партії. Революційна витримка, партійна дисципліна і організованість – ось які риси характеризують Оксану».

А як насправді розгорталися події? Ленін, Троцький та інші панічно болілися, що Чорноморський флот стане власністю молодої Української держави, а зовсім не того, що він потрапить до рук німців.

10-11 червня 1918 року в Новоросійську проходять збо-

ней не міг розповісти. Я створив образ Оксани, щоб ходячию мірою показати велич душі безстрашних революціонерок-комуністок, які боролися за Радянську владу в найскладніших умовах. І хоч її справжнє ім’я не збереглося у пам’яті тих, хто мені розповідав, вона житиме як Оксана. А не збереглося тому, що у вірі боротьби вчителька і її друзі-комітетчики усі загинули». Пізніше ім’я і прізвище більшовички стало відомим. В іншому листі драматург повідомляв: «В основу образу Оксани я взяв бойову революціонерку-комуністку т. Острівську Н.». Звичайно, вона не була українкою.

Олександр Корнійчук і сцена з вистави за його п’єсою «Загибель ескадри»

ри делегатів від кораблів. Поставлено питання про їхнє затоплення. Представники місцевих рад з Кубані і Чорномор’я (українці-переселенці) переконують зберегти кораблі: як-неважко минув місяць, а флот у Севастополі німці не зачепили. Більшовики, маючи телеграфним підтвердженням Леніна з вимогою затопити флот негайно, домагаються свого. Дискутували-дискутували делегати й вирішили провести референдум 17 червня серед усіх екіпажів, на якому ухвалили рішення. Референдум виявив: тільки четверта частина делегатів і матросів за затоплення.

Чорноморцям і кубанцям удалося все-таки переконати екіпажі корабля «Воля» і ще декілька кораблів не затопити їх. І піднявши українські прапори, лінкор «Воля», декілька міноносців і допоміжний крейсер покинули Новоросійськ, узвівши курс до Севастополя.

Увечері того ж дня (17 червня) був потоплений «Громкий» – команда відкрила кінгтости, пересівши у шлюпки, – і корабель затонув. Наступного дня так само гине лінкор «Свободна Росія» і затоплюються міноносці, ще через день – затоплюється есмінець «Керч».

Був реальний прототип образу більшовички Оксани з п’єси «Загибель ескадри». У листі до учнів і вчителів середньої школи робітничої молоді м. Кривого Рогу Корнійчук писав: «Мені розповіли, що вчителька-комуністка була одним з керівників більшовицької організації у Севастополі. Вона загинула від рук білогвардійців. На жаль, ніхто мені більше про

вирішив залишити більшовикам замість порту й фортеці руїни. Все, що не було знищено в Севастополі, зникає вінцем.

Покидаючи Крим, Врангель потопив 10 підводних човнів, декілька транспортів і сторожовиків, були розграбовані й частково знищені документи Головного морського штабу і його архівів. Із собою вивів із Севастополя 2 лінійних кораблі, 2 крейсери, 10 міноносців, 8 канонерських човнів, 4 підводні човні, 12 тральщиків, 16 допоміжних кораблів, 103 десантних і торгових суден.

Усього Врангель присвоїв 157 кораблів кoliшнього Українського флоту (військово-морського і торговельного).

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Звичайно, знищуючи Українську державу, більшовідська Росія знищувала і її флот. Більшовицька Москва пішла ще далі, вирішивши знищити якомога більше людей. У довгому переліку злочинів більшовицького режиму, зроблених під час громадянської війни, кримська трагедія посідає особливе місце.

Після евакуації Врангеля восени 1920 року у Криму залишилися тисячі офіцерів і солдатів Білої армії, цивільних і військових чиновників, біженців, що не зуміли чи не захотіли залишити країну. Усі ці люди були приречені на розправу, тому що, на думку радянського керівництва, уособлювали собою джерело потенційної загрози.

Відразу ж після захоплення півострова військами Південного фронту в Криму почалася кривава бійня. Спочатку винищування «буржуазії» мало переважно стихійний характер. Вступ частин Червоної армії ознаменувався масовими вбивствами поранених, залишених Врангелем під захистом Міжнародного Червоного Хреста. Нещасних витягували із лікарняних ліжок у двір і там убивали. Медичний персонал, який намагався перешкодити злочинам, знищувався одночасно з пацієнтами.

Крім кривавих розправ, значно поширилось серед червоноармійців і матросів пограбування жінок та осель. Кожний матрос мав по 4-5 коханок, головним чином із дружин розстріляних та офіцерів, які емігрували. Якщо жінка відмовлялася ставати іграшкою – її розстрілювали. «Матроси, п’яні й осатанілі від крові, – розповідав один з очевидців тих подій, – увечері, під час оргій, у котрих мимоволі брали участь сестри милосердя, дружини офіцерів, які виїхали, а також заручниці, – брали список і ставили хрест проти прізвищ, які їм не подобалися. «Хрестики» уночі розстрілювалися».

(Продовження
в наступному номері)

вирішив залишити більшовикам замість порту й фортеці руїни. Все, що не було знищено в Севастополі, зникає вінцем.

Покидаючи Крим, Врангель потопив 10 підводних човнів, декілька транспортів і сторожовиків, були розграбовані й частково знищені документи Головного морського штабу і його архівів. Із собою вивів із Севастополя 2 лінійних кораблі, 2 крейсери, 10 міноносців, 8 канонерських човнів, 4 підводні човні, 12 тральщиків, 16 допоміжних кораблів, 103 десантних і торгових суден.

Усього Врангель присвоїв 157 кораблів кoliшнього Українського флоту (військово-морського і торговельного).

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «...упродовж громадянської війни на долю Чорноморського флоту випали важкі удари. В результаті їх ми втратили велику частину його матеріального складу. Втратили величезну кількість досвідчених і професійних командирів..., загубили цілий ряд морських баз, загубили основне ядро флоту і рядового складу. Все це в сумі означає, що флоту в нас немає».

Відомий більшовицький і військовий діяч Михайло Фрунзе писав: «

ЗВУЧАЛА МУЗИКА В ДУШІ...

У концертному залі сімферопольської дитячої музичної школи № 1 ім. С. В. Рахманінова відбувся вечір пам'яті відмінників народної освіти, заслужених педагогів — художнього керівника ансамблю пісні і танцю колишнього Палацу пioneriv Степана Карпенка та головного хормейстера Алевтини Карпенко.

У концерті взяли участь: Кримський оркестр російських народних інструментів ім. Г. Шендерьова (керівник — Валентин Лобанов); заслужена артистка АРК Лариса Тимофеєва; вокальний ансамбль педагогів СДМШ «Камертон» (керівник — заслужений учитель України Наталя Заславська); джазовий ансамбль «Молос» (керівник — Ірина Рукавиціна); народна академічна хорова капела «Октава» (керівник —

заслужений працівник АРК Ольга Копочевська); солістка Кримської філармонії, заслужена артистка України Наталя Безкоровайна; ансамбль «Світанок» музичної школи № 1 (керівник — заслужений працівник культури АРК Ангеліна Карпенко); концертмейстери: заслужений працівник культури АРК Тетяна Кусонська та лауреат всесоюзного конкурсу Олена Картелішева.

...Зовсім недавно закінчилася війна. У місті багато людей у військовій формі. Молодий підтягнутий хлопець прийшов вступати до музичного училища ім. П. І. Чайковського, що тоді розташувалося на вул. Карла Маркса. У душі юнака звучить МУЗИКА. Це був Степан Карпенко. Біля старої будівлі музичного училища

в'ється вузенька стежка, якою поспішають студенти, і раптом серед них Степан бачить прекрасну дівчину: гарне волосся, витончені риси обличчя. Здається, ніби ангел спустився з небес.

Він закохався з першого погляду, чекав нової зустрічі з нею, боявся підійти і нарешті насмілився. «Ви теж навчаетесь тут, можна з вами познайомитися? Мене звуть Степан, а вас?» — запитав юнак, хоча прекрасно зізнав її ім'я. «Мене звуть Алевтина, можна просто Аля». Вона давно помітила палкі очі юнака, бачила його багато разів і навіть сердилася, що він не знайомиться з нею. Ale чому? Боявся, що відмовить. Познайомилися — і більше не розлучалися ніколи до самої смерті.

Після закінчення музично-

го училища подружжя пра-

внювало спочатку у філармонії, потім — у Палаці піонерів. Минуло понад 10 років. Про них говорили, їх знали, запрошували на телебачення, урядові концерти. Невдовзі народилася донька Ангеліна, довгоочікувана, улюблена дитина. У кожного з цих талановитих педагогів і музикантів було хобі: Степан дуже любив історію, Алевтина прекрасно вишивала та в'язала.

Уміння захоплюватися талановитими музикантами, допомагати їм, повна відсутність заздрощів — все це було рисою характеру обох Карпенків — Алевтини й Степана. Не можна не згадати чудових учнів Алевтини Карпенко: Світлану Лавренюк, Наталю Гавриленко, Аіду Родрігес, Тетяну Войновську, Наталю Безкоровайну-Лаутар, Ірину Рукавиціну,

і тим самим прищеплює юним талантам любов до музики, аже це дуже важливо в наш час.

Цей концерт відбудеться завдяки інформаційній підтримці Всеукраїнського інформаційно-культурного центру та фінансовій допомозі ПП «Глизов Ю.В.».

Олексій НІКІТЧЕНКО

АНОНС!

29 березня 2012 року о 18.30 год. у Білій залі Кримської філармонії (м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 3) відбудеться сольний концерт «Перлини української музики» заслуженої артистки України, кавалера ордена княгині Ольги, лауреата Премії АРК, солістки Кримської філармонії Наталії Безкоровайної.

У концерті прозвучить вокальна, хорова, інструментальна музика українських композиторів у виконанні провідних артистів півострова.

Квитки в касі філармонії.
Довідки за телефоном:
(098) 601-55-15

БАТИКОВЕ «ВІЯННЯ ВЕСНИ»

У виставковому залі Кримського етнографічного музею відбулося урочисте відкриття виставки батику — «Віяння весни». В експозиції представлено понад 50 робіт майстрів розпису по тканині. Крім настінних композицій, оформленіх у рамі, презентовано також предмети одягу, — шарфи, хустки, туніки, — розписані авторськими композиціями в техніці батику.

Батик — ручний розпис по тканині з використанням резервуючих суміші. Ця техніка зародилася в культурі народів Індонезії та Індії, в Європу прийшла у ХХ столітті. Слово «батик» — індонезійського походження, дослівно означає — «крапля воску». Membatik — малювати, покривати краплями. На матеріал (шовк, бавовну, шерсть, синтетику) наноситься резервуюча суміш для отримання чітких меж на стику фарб, де і розписується тканина в один прийом. Існує ряд способів роботи в цій техніці. Гарячий батик — для нього використовуються в основному бавовняні тканини, малюнок наноситься розплавленим (гарячим) воском з допомогою спеціального інструмента — чантинга. У техніці холодного батику малюнок

наноситься на шовк з допомогою спеціальної резервуючої суміші. Вільний розпис — для нього використовують частіше шовк або синтетику й айлінові барвники.

В експозиції виставки «Віяння весни» представлені роботи шести авторів.

Неллі Олексіївна Рошина (м. Сімферополь) представила виконані в техніці холодного батику настінні композиції і прикрашені розписом предмети одягу — шарфи, хустки, туніки. Прикладною творчістю Неллі Олександровна почала займатися в студії «Колаж». Будинку культури Сімферопольського району під керівництвом В. І. Романовської. Серед різних видів і технік декоративно-прикладного мистецтва, освоєніх нею в студії, був і батик.

Тетяна Всеводівна Голуб (м. Сімферополь) — архітектор за освітою, звернулася до арт-терапії і творчих занять з дітьми. На виставці її авторські композиції в техніці холодного і гарячого батику — «Древо таємних бажань», «Іриси» та інші.

Світлана Федорівна Смаглій (м. Сімферополь) захоплюється різними напрямками декоративно-прикладного мистецтва — традиційним хохломським розписом, виготовленням біжuterії з натурального каменю і бісеру, роботою з солоним тістом, а також батиком. У техніці холодного батику, а також у мішаній техніці холодного і гарячого батику виконані її роботи «В очікуванні дива», «Лебедині вірність», «Казка про півонію» та інші.

Ніна Василівна Седих (м. Євпаторія) — педагог за освітою, працювала оформлювачем виробничо-художнього комбінату, пізніше освоїла ювелірну справу та обробку мінералів, учасниця багатьох виставок народних майстрів. Зараз звернулася до батику, працює в основному в змішаній техніці холодного і гарячого батику, цікаві її інтерпретації на теми творчості австрійського художника епохи модерн Альфонса Мухи — «Танець» і «Ta, що сидить».

Тетяна Борисівна Семенченко (м. Сімферополь) з дитинства захоплювалася малюванням, закінчила музичну школу, але професію обрала технічну — технолог-електрик. У зрілому віці повернулася до юнацького захоплення і зайнялася батиком. Улюблені сюжети пані Тетяни

— квіти. На виставці представлена її декоративні композиції «Ніжність», «Троянди», «Олеандр», виконані в техніці холодного батику.

Тетяна Костянтинівна Логінова (м. Сімферополь) живе в Криму з 1986 р., працювала інженером-технологом на заводі Кримпрамаш. У 2006 р. звернулася до декоративної творчості — займається розписом по склу, батиком, моделюванням шкіри і ляльок. На виставці представлена її роботи «Чайки», «Герань», виконані в техніці холодного батику, та листівки з текстильними вставками в техніці вільного розпису.

Виставка триватиме до 23 березня.

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окрім примірники видання в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**